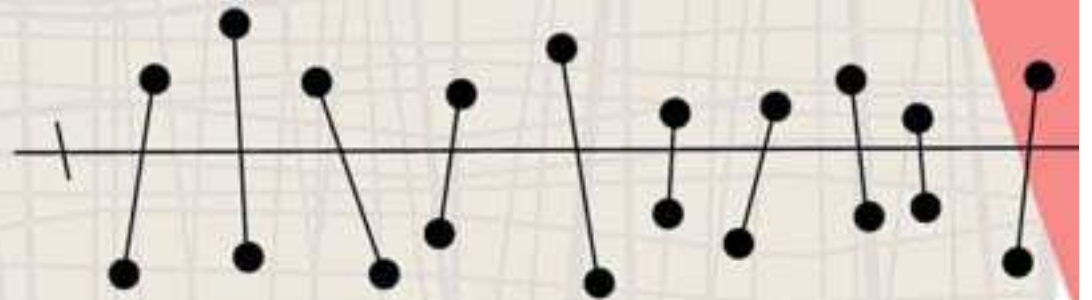

Bygga & renovera

NYA ÅLANDS TEMATIDNING FREDAG 19 FEBRUARI 2010

Sektion 1

Skruv-
historia

Från havre-
grynstapeter till
spegelväggar

Fisklåda,
lergryta
och
plankstek

Mariehamn
förr i tiden

Nya Åland

50-talet känneteckna

Övernäs skola en av stans förnämsta byggnader

Övernäs skola ser kanske inte så mycket ut för världen. Men tittar man noga så finns där massor av vackra detaljer.

–Byggnaden skriker inte ut sitt värde utan är anonym. Det är sympatiskt och kännetecknande för god arkitektur, säger arkitekt Folke Wickström.

En vacker träpanel finns både i specialklassutrymmena och på en vägg i matsalen.

Framför huvudingången. Petra Brunila, föreståndare vid Övernäs skola, visar upp en byggnad som efter 60 år fortfarande kan erbjuda välfungerande utrymmen åt hundratals barn. Men visst finns också nackdelar med huset, berättar hon.

Övernäs skola byggdes i tre etapper under slutet av 1940-talet och början av 50-talet. Arkitekt var den välkände Erik Bryggman. Spåren efter honom syns på flera ställen i Mariehamn, ett exempel är Bio Savoy.

Erik Bryggman var den som tillsammans med Alvar Aalto på 30-talet tog funktionalismen till Finland.

–Att han var en funktispionjär kan man inte tro när man ser den här byggnaden, säger Folke Wickström.

1950-talet var en period som kännetecknades av god arkitektur:

–Fina proportioner, god kvalitet och hållbarhet. Allt det finns i Övernäs skola. Det är ett gediget hus.

Vackrare med åren

Golvet i rasthallen är slitet av tusentals fötter men fortfarande välbevarat. De brända teglen har med åren fått en vacker patina.

–Det håller i flera hundratals år, säger Folke Wickström.

Också trapppräcken, dörrar och armatur är kvar från byggtiden. I det gamla biblioteket som i dag fungerar som klassrum finns en vacker räfflad träpanel bevarad.

Förstandare **Petra Brunila** visar Nyan runt i huset.

–Det är trevligt med en byggnad från 1950-talet som är så full av liv och som är så pass välfunktionerande fortfarande, säger hon.

Men visst finns det saker som kunde fungera bättre rent praktiskt. Fasaden är k-märkt vilket betyder att fönstren inte

får bytas ut.

–De är riktiga energitjuvar. Den här årstiden drar det ordentligt från dem.

Toaletterna är relativt få i förhållande till elevantalet.

–Det finns helt enkelt inte utrymme för fler.

Hållbara golv

Tidigare hade lärarna sina katedrar placerade på en upphöjning framför svarta tavlan. För några år sedan jämnades golven ut i samtliga klassrum.

–De hade ett annat sätt att undervisa förr, konstaterar Petra Brunila.

Matsalen ligger i bottenplanet. **Carola Sjöberg**, som jobbat i köket under många år, säger att lokalen är tungjobbad.

–Den är otymplig, lång och smal.

Men, säger hon med ett leende och pekar på ena kortsidan där Bryggmans träpanel återkommer:

–Det där ska tydligen vara väldigt fint!

Ombyggnad på gång

Om två år ska låg- och högstadiet slås ihop. En tillbyggnad på drygt 3.400 kvadratmeter byggs söder och norr om Idrottsgården och binds ihop med Övernäs skola via en inglasad korridor. Planen är att en matsal byggs i den tidigare simhallsflygeln som får en ny våning ovanpå.

Folke Wickström tycker att även Övernäs skolas inre kunde vara förtjänt av en k-märkning.

–Det här är en av de förnämsta byggnader vi har i stan.

K-märkt fasad. Gult tegel brukar frysa sönder efter ett tag. Övernäs skola har dock klarat sig bra. De snedvända teglen under taket ger en vacker profil åt byggnaden och är en detalj som är typisk för arkitekten Erik Bryggman.

ANNIKA KULLMAN
annika.kullman@nyan.ax
tfn 528 455

Foto: JONAS EDSVIK
jonas.edsvik@nyan.ax
tfn 528 471

Lång korridor. I skolans södra länga ryms flera klassrum.

I källarplanet. Matsalen är svårjobbad, enligt kökspersonalen. Lokalen är avlång och det blir lätt en hög ljudvolym trots akustikplattor i taket.

Håller än. I Övernäs skola används fortfarande möbler från skolans första år.

as du god arkitektur

Stilrent. Erik Bryggmans trappräcken står stadigt än i dag.

Originalstolar. I lärrummet finns arkitekt Erik Bryggmans stolar kvar. Även bordet i bakgrunden är av hans design, berättar föreståndaren Petra Brunila. Möblerna har dock klänts med nytt tyg.

Fakta/Övernäs skola

Arkitekt: Erik Bryggman

Byggt i flera etapper: Den första delen byggdes åren 1949-51, centraldelen stod klar 1954 och den norra delen byggdes 1955-57.

Renoveringar: Köksombyggnad 1976, renovering 1999 med bland annat elsanering, VVS-sanering 2008 och 2009.

Bruttoyta: 3.780 kvadratmeter + 607 kvadratmeter källare.

Uppvärmning: Fjärrvärme.

Elever: 179 elever i klasserna 1-6.

Övrigt: Skolan rymmer totalt 13 klassrum och ett bibliotek som är omgjort till bibliotek från två klassrum. Fritidshemmet Kråkan är inhytt i rasthallen i ett stort rum som någon gång i tidernas morgon har fungerat som tjänstebostad för vaktmästaren. (ak)

Vackrare med åren. Rasthallens golv av bränt tegel håller i många hundra år, säger arkitekt Folke Wickström.

PLAST-MATTOR
i storlekar
från 70x145 cm
Pris från **58€**

matt.huset
Ålandsv. 32, tel 15 770. Öppet: vard. 10-17, lörd. 11-14

MYSIGT...

Massor med nya ljus från 0,90€

Mycket nya vackra textilier från 5,90€

Exklusivt bäddset

M + L 49,20€

EL SHADDAI
Norra Esplanadgatan 4, tel 19 077

VILLA COLLECTION

Skapa ett trivsamt hem...

SAFIR
HÖRNSOFFA i tyg
830€

ONYX HÖRNSOFFA
i läder, svart, brun,
oxblod
1090€

MARI GARDEROBER
Många olika modeller
från **133€**

MÖBEL-City

G. Godbyvägen. Tel 21 165, fax 19 544
Öppet: mån-fred 8.30-17, lö 10-14

Retro i Bygga och renovera 2010

Det är symptomatiskt att den största diskussionen på Åland de senaste åren varit den om soporna och vad vi skall göra av dem.

Dels visar diskussionen att det största problemet inte är att få mat på bordet och tak över huvudet. Nej, problemet är att sortera maten som blivit över i rätt sopsorteringsfack och göra oss av med allt vi har slängt ut ur våra hem.

Dels visar diskussionen på det kraftigt ökade miljötankande som dominerat alla sektorer i samhället de senaste åren.

Min släktingar köpte i slutet av 1940-talet sitt första soffmöblemang efter ett års sparande. Jag kan ta ett snabbblån och handla en helt ny inredning en helg på Ikea. Bättre eller sämre? Jag vet faktiskt inte.

Det är den verklighet vi har att förhålla oss till idag.

Ett sätt att förhålla sig till den verkligheten har paradoxalt nog blivit att leta efter möblemang på loppis.

Nya Ålands bilaga Bygga och renovera 2010 tar fasta på utvecklingen i våra hem från 1950 till idag. Det är en utveckling från bränt tegel på Övernäs skolas golv till hemmaspa i 2000-tals huset, från havregrynstapeter till spegel-

väggar och vita lantkök.

Nyans reportrar har besökt människorna som byggde sina hem under respektive decennium, vår matexpert **Harriet Tuominen** minns till exempel lergrytan och trädgårdsexperten **Titte Törnroth-Sarkki** har grävt djupt i mullen för att få fram trenderna under 1900-talets senare hälft.

Göran Johansson på Sagulins snickeri minns verktyg och stadsarkitekt **Sirkka Wegelius** minns Mariehamn.

Själv fröjdar jag mig över att formgivaren **Eva-Jo Hancock** förutspår att mina furuväggar blir den hetaste trenden de närmaste åren.

Bygga och renovera hyllar allt det vi leende minns och det vi ryser över, i trygg förvisning om att alla trender, från medaljongtapeter till lädersoffor, återvänder.

**KARIN
ERLANDSSON**
redaktör

Bygga och renovera

Nya Ålands tematidning fredagen den 19 februari 2010

Redaktör: **Karin Erlandsson**

Layout: **Monica Fogelström**

Ansvarig utgivare: **Nina Fellman**

Fakta, då inget annat anges, är taget från böckerna Nostalgiboken. Minnen, beskrivningar, lekar och recept från 1950-, 1960- och 1970-talen av Annica Triberg och Eva Kallhed, Lilla nostalgiboken 80-talet av Annica Triberg och Eva Kallhed och Utrotningshotat av Johan Tell.

Thermotech golvvärme – gör det enkelt för dig

Du får ritningar, beräkningar och leveranser skräddarsydda för just din anläggning.

Vi tycker att det är viktigt att se en golvvärmeinstallation som den systemlösning den är och inte som fristående komponenter.

Vi säljer även
Thermotech tappvattensystem!

BOMANSON & CO

Vikingagränd, tel. 23 400, fax 22 841, www.bomansons.ax
Öppet: måndag-fredag 8-17, lördag 9-13

Drömmer du om ett eget hem?

Husköparskolan hjälper dig att göra ditt livs största affär till en av dina bästa. Läs mer om våra tillfällen den 9 och 11 mars på www.alandsbanken.ax/huskoparskolan

www.alandsbanken.ax

ÅLANDSBANKEN

tfn 29 011

Stadsarkitekten berättar

Sirkka Wegelius

1950-talets Mariehamn

Stadsgränsen gick från Elverksgatan till Lotsberget. Husen vid Badhusgatan och i Sveden bygg-

des nu, liksom hyreshusen vid Skarpansvägen. Bertel Jungs plan förverkligades med terränganpassade ga-

tor och enhetliga småhus.

Ett typiskt hus som byggdes den här perioden är Apoteksgården. (ke)

Fakta/Femtiotal

- ❖ Ingvar Kamprad öppnar 1953 sitt första möbelvaruhus.
- ❖ 1956 börjar tidningen Allt i hemmet att ges ut
- ❖ Allt fler får kylskåp och badkar.
- ❖ Oljeeldning introduceras i slutet av 40-talet på den svenska marknaden. Att slippa vedeldningen underlättar uppvärmningen av hemmet markant.
- ❖ Den 4 september 1956 startar Sveriges television sina sändningar och hemmen får småningom en ny möbel – tv:n.
- ❖ Skillnaden mellan hemmen i stad och på landsbygd är stor. På landet är köket med spisen

fortfarande hemmets centrum.
❖ Det svenska folkhemmet tar

form, man har råd med mer än det nödvändigaste.

❖ Påslakanet introduceras och gör att överlakan småningom blir allt mer sällsynt.

❖ Lackfärg i geléform gör det enklare och billigare att förändra hemma.

❖ I slutet av decenniet kommer galon som används överallt: som duk och möbelklädsel och i kläder och handväskor.

❖ Finrummet är ett rum man inte vistas i på vardagarna utan endast då gäster kommer. Fastän många bor trångt har de ett finrum.

❖ Moderna färger är ljusgult, blekgrönt och gråblått. (ke)

Mitt rum...

När det nostalgiska årtiondet flyttade in

”50-talet är inne. Det ger stil och lätt boende.”

Så är det åtminstone om man får tro en slogan i huskatalogen.

För oss var ett femtiotalinspirerat hus inget medvetet val utan det fanns bara plötsligt där. Under en av alla surfurer på olika hemsidor dök drömhuset upp.

Med dunkande hjärta och pirr i magen såg jag bilden växa fram av en vacker symmetrisk byggnad i trä och tegeltak.

Exteriören var tidlös och kändes därför rätt i vår skogsglänta på landsbygden. Men i huset fanns samtidigt moderna inslag, som öppen planlösning, höga fönster och - framför allt - öppet mellan våningsplanen. Så när jag nu snart fyra år senare sitter i soffan med tekoppen kan jag kika upp mot en takhöjd på över sex meter.

Vårt drömhus visade sig härstamma ur en hel husserie med fokus på nostalgi, en serie som tagits fram just för att hylla femtiotalet och som ”tagit intryck av det gyllene decenniets bästa ingredienser”.

Inspirationen till vårt hus sägs komma från en hel lista med saker, som till stor del stämmer överens med dagens vardag.

1. ”Den stolta känslan” som Finland upplevde kring olympiska spelen i Helsingfors 1952.

Ja, nog blir det en hel del OS just nu...

2. Från dåtidens nymodigheter som

2.a) Jeans. Ja, väldigt ofta.

2.b) Utsvängda kjolar och platta hattar.

Nja, snarare keps och mössa.

2.c) Coca cola och tuggummi och Rock n´ Roll. Absolut, vårt köksgolv håller öppet betydligt längre än Arken.

Stilen på ”husskalet” visade sig

påverka oss mycket mer än vi trott. När utsidan stod klar fortsatte vi med insidan och gled omedvetet vidare på 50-tals trenden.

Vi valde tapeter i naturnyanser som brunt och beige med rätt diskreta, slingrande mönster. Vi tyckte de var fina.

–Åh, vilka 50-tals mönster, utbrister en kompis på första besök.

Vi sökte en taklampa till matplatsen i över tre år. Trodde vi ville ha en ljuskrona av något slag, men så plötsligt impuls-köptes istället en lampa i ek och metall för några veckor sedan. Vi tyckte den var fin.

–Ja, den där passar ju i stilen. Lite 50-tals inspirerad, säger mamma när hon ser den på plats.

Så javisst, nu är 50-talet inne.

ANNA BJÖRKROOS

Nyhet!
3-sits soffa med
avtagbar klädsel
735€

Beställ
katalogen
på mio.se

Nyhet! 3-sits soffa Alva med avtagbar klädsel, B 216 cm **735€**. 2-sits B 167 cm **630€**. Soffbord Nora i svartbetsad massiv ek/glasskiva **620€**. Ryamatta Firenze, grå, 170x240 cm **575€**. Nyhet! Kuddar från **20€**. Nyhet Korg Torö **20€**.

NY VÅRKATALOG!

Vårens katalog med 824 nyheter kommit! Hämta den och se vårens alla nya inredningstrender i butiken.

Nyhet!
Soffa U-komb.
1360€
(1570€)

Nyhet! Soffa U-kombination Dover, B 327, D 88/228, H 92 cm. Snabb leverans! Finns för avhämtning i butik inom 14 dagar.

10%
rabatt på
Svanes® övriga
madrasser

Nyhet! Madrass
+ bäddmadrass
2205€
(2450€)

Nyhet! Kontinentalmadrass Svane® Excellent med Elastec® bäddmadrass, 180x200 cm.

Paketpris!
Bord + 6 stolar
735€
(975€)

Matbord Pedro, svartbetsad ekfanér, 180x90 cm. 6 stolar Resö + extra klädsel. Paketpris! **735€** (975€)

Våra nya
familjemed-
lemmar!

CARPE DIEM
BEDS OF SWEDEN

Introduktionspriser på våra nya varumärken i butiken!

Mariehamn Lövdalsvägen. 018-317 44. Mån-ons 9-17.30. Tor 9-19. Fre 9-17. Lör 10-14. Erbjudandena gäller 5/2 tom 1/3. Kan ej kombi-neras med andra erbjudanden. Mer info på mio.se

mio
www.mio.se

Vi äter gröndare nu än för 60 år sen

Men klassikerna är fortfarande klassiker

Hur många åt pizza på 1950-talet? Eller sallad med lufttorkad skinka?

Och hur många har i dag fläksås på menyn?

Ärtsoppan däremot har överlevt decennium efter decennium. Och kåldolmarna.

Det är en spännande resa att följa hur våra matvanor har utvecklats de senaste 60 åren. Det har hänt massor på en relativt kort tid. Kryddningen till exempel. Hur många nöjer sig i dag med salt och peppar, ofta kryddpeppar, vid matlagningen?

Potatis och sås utan mycket tillbehör var inte ovanlig vardagsmat på 50-talet. Eller potatis och salt fisk. Sallad? Inlagd gurka, inlagda rödbetor, kokta morötter till söndagssteken, lingonsylt till kåldolmarna. Det var det "gröna".

I den mån det förekom grönsallad så var det ofta blad dopade i en dressing baserad på majonnäs eller vispad grädde.

Färskt framom burk

När vi i dag plockar med oss en bunt färsk sparris i butiken så funderar vi inte mycket över hur länge den har funnits där. Men det är bara 10-12 år sen sparrisens började dyka upp på våra breddgrader, den färska. Före det var det sparris på

burk som gällde.

Färska champinjoner lärde vi oss äta när odlingarna blomstrade på 80-talet. Före det köpte vi våra champinjoner på burk och tyckte det var gott.

På 50-talet hade vi långa makaroner med hål i. Sen kom spagettin och till den köttfärssåsen. Ravioli kunde man köpa på burk, det var litet lyx förr.

Att utbudet har mångfaldigats under de senaste 50-60 åren kan vem som helst se. Och det breddades ytterligare när vi gick med i EU och en massa gränshinder i form av importtullar föll bort.

Vad är Tiramisu?

I dag rör vi oss hemvant i de flesta av Europas kök, helt enkelt för att mycket av det finns i närbutiken eller i närmaste stormarknad. Här ett exempel på att det inte alltid har varit så.

Tidningen Allt om Mat har en frågespalt för sina läsare. Många skriver och vill ha recept på något de ätit utomlands under semestern. 1987 vill en läsare veta vad som ingår i efterrätten tiramisu, som hon har ätit i Italien. Och så vill hon ha receptet. Allt om Mat kom fram till att rätten är gjord på mascarponeost. Men i övrigt ber man läsarna om hjälp. Det var för 22,5 år sedan!

Är då allt det gamla glömt? Ingalunda. Ärtsoppa uppskattas av många liksom kåldolmar och sill med nypotatis. För att inte tala om julmaten, som inte får röras! Men också där kanske vi kryddar litet annorlunda ibland eller har nya tillbehör.

Exempel på vad vi har ätit under olika decennier finns utspridda i tidningen. Håll till godo!

HARRIET TUOMINEN
harriet.tuominen@nyan.ax
tfn 528 464

50-tal med fisklåda

Det kunde varit fläksås likaväl, typmaten för 1950-talet. Den är antagligen ännu mer bortglömd än fisklådan, som gjordes på salt strömming.

300 – 400 g strömming
1,5 liter potatis
en lök
salt
vitpeppar
4-5 msk smör
1 ägg
2,5 kkp mjölk (3,75 dl)

2 msk vetemjöl
1 msk ströbröd

Strömmingen rensas, sköljs och urbenas (bör blötläggas först om den är salt). Potatisen skalas, skärs i tunna skivor och varvas i en smord form med strömming, tunt skivad lök, klickar av smör och kryddor.

Ägg, mjölk och mjöl vispas tillsammans och hälls över lådan, där det översta varvet bör vara potatis. Ströbröd strös över och några smörklickar läggs på. Lådan gräddas i het

ugn (225-250 grader) tills den stannat och fått vacker färg. Serveras med smält smör.

Som tips anges att skivade tomater och litet brynt skinka eller fläsk kan varvas med det övriga. Tomater var inte väldigt vanligt på 50-talet, däremot förekom fläsk ofta. Rimmat, skivat sidfläsk var basen i den numera kultförklarade fläksåsen, som utöver fläsk innehöll lök, salt eventuellt, kryddpeppar, mjöl och vatten. (ht)

Havregryn? En tapetbok från 1949-50

Foto: STEFAN ÖHBERG

Efterkrigstidens havregrynstapeter

Bristen på råvaror efter kriget gjorde att tapeter ansågs vara en onödig lyx. Papperskvaliteten var inte heller den bästa i början av 1950-talet. I boken Tapetboken kallar författaren **Ingela Bomström** de murriga tapeterna från decenniet för "havregrynstapeter". **Carola Boman** på museibyrån visar en tapetbok från 1949-50 där många av tapeterna på håll ser enfärgade ut medan mönstret syns på nära håll

Grått, beige, blekblått och blekgrönt är färger som varierar i det oändliga. En del blommöster börjar dock märkas och de kommer mer och mer i slutet av decenniet.

Perstörpskivan presenteras på marknaden. Den imiterar kakel och används både i badrum och kök. Också plasttapeten kommer, men det tar ett par år innan kvaliteten blir bra. (ke)

Minnen från snickeribranschen

Skruvade framsteg. Spårskruven, stjärnskruven och torxskruven. Foto: STEFAN ÖHBERG

Skruvorna hör till det som utvecklats inom snickeribranschen. Först var det spårskruven, sen kom stjärnskruven och i dag används torxskruven (se bilden).

–De är mycket enklare att använda, säger **Göran Johansson**, innehavare av Sagulins snickeri.

Skruvdragaren är också den till stor hjälp.

–Den räddar handlederna, med pumpmejslar var det ofta tungt och slitsamt.

Då pumpmejseln kom på 1950-talet var det "riktiga hästgrejer" som snickare **Nils Karlsson** säger.

–Gubbarna kom hem med det från Amerika och de underlättade arbetet mycket. Men med de första var det lätt att förstöra arbetet. Det krävdes en viss teknik för att inte skruven skulle hoppa ur spår. (ke)

Alltid till Din tjänst!

BOSCH & HITACHI ELVERKTYG

SIMONS BYGG & TRÄ

Tel: 21 022 | Fax: 23 733 | Dalkarbyvägen 11

BYGGÖMS

Den bästa försäkringen
när du bygger nytt
eller totalrenoverar.
Skräddarsydd att gälla
under byggnadstiden!

Förmånlig premie!

Talkaförsäkring för oavlönad
arbetskraft ingår!

För mer information kontakta ålänningarnas
eget försäkringsbolag

Ömsen FÖRSÄKRINGAR

Tel. 27 600
www.omsen.ax

60-talshus får ans

Stora vardagsrumsfönster, dålig dränering och glada färger. Det kännetecknar husen från 1960-talet.

På Högbäckagatan bor Susanne Vävare med sin familj i ett hus som är under renovering.

Fynd. Susanne Vävare och hennes familj köpte detta 60-talshus på Högbäckagatan billigt och var beredda på att det var ett renoveringsobjekt.

Susanne Vävare köpte sitt 60-talshus på Högbäckagatan hösten 2006. Hela området består av snarlika hus, de flesta byggda på 1960-talet.

– När vi flyttade in hade vi det fulaste huset, men vi har målat taket och fasaden och vi oljar in allt trä på utsidan en gång i året.

Huset värmdes då upp med olja.

– Det första vi gjorde var att sätta in en luftvärmepump.

Senare installerades en luftvattenvärmepump, som både värmer luften och vattnet.

– Vi valde det istället för bergvärme.

Renoveringsobjekt

Huset köptes för en billig peng och både Susanne och sambon **Pelle Bergfors** var beredda på en omfattande renovering.

– Det stod i byggnadsbeskrivningen att det var dränerat, men det stämde inte. Huset hade förhöjda fuktvärden, men

det är typiska problem för 60-talshus, säger Susanne.

Huset är byggt på gammal våtmark och genom att delvis dränera runt huset har man lyckats få undan fukt. Att huset inte har någon källare hjälper också upp saken.

Till huset hör också ett stort förråd och stort garage som är ihopbyggt med huset. Utifrån har huset det kännsnaka stora vardagsrumsfönstret som man känner igen på hus från 60-talet. Trappan framför entrén är av betong, men ska plattläggas i sinom tid.

Allt ska renoveras och därför försöker man också hålla kostnaderna nere genom att inte köpa det dyraste materialet.

Flyttat dörrhåll

När vi stiger in i hallen ser vi att laminatgolvet är nytt. Det största ingreppet hittills är i hallen där man flyttade dörrhålet in till köket.

– Det var en stor spegel på väggen, den tog vi bort och har

Inbyggda garderober.

nu dörrhålet där.

Innan man flyttade in målade man väggarna i ljusa färger. Huset visade spår av både 60- och 80-tal.

– Det var mycket färger och väv på väggen, det skulle inte jag ha valt.

Köket är delvis renoverat, men väntar ännu på kakel och golv. I sovrummet har man par-

kettgolv, men efter att ha provborrat ett litet hål märkte man att underlaget är fuktskadat.

Renoverar själva

Vardagsrummet är färdigrenoverat, liksom dottern **Emmas** rum.

– Vi renoverar själv det mesta, men måste ta hantverkare för el, våtrum och installation

Trävård. Trädetaljerna på huset oljas nu in en gång i året.

av värmepumpen.

Det finns ingen öppen spis i huset men det finns lite funderingar på att köpa en värmekamin.

– Det blir då den enklaste varianten där man inte behöver skorsten. Man eldar med något fotogenliknande. Vi måste ha något för värmen om det blir elavbrott.

Det här är inte drömhuset för Susanne Vävares familj. Men det är en väg mot det.

– När vi fått hembygdsrätt planerar vi att sälja det här huset och köpa drömhuset.

NINA SMEDS
nina.smeds@nyan.ax
tfn 528 406

Foto: JONAS EDSVIK
jonas.edsvik@nyan.ax
tfn 528 471

Spegelvägg. Så här såg väggen från hallen mot köket ut när man flyttade in. Spegeln togs bort, dörrhålet flyttades dit. Dörrarna och väggarna i hallen målades vita. Foto: PRIVAT

Färdigt. Vardagsrummet är färdigrenoverat. Det stora fönstret känns typiskt för 60-talshus.

Emmas rum. Dottern Emmas rum ser modernt ut efter renoveringen.

Arkitektlyftning

Delvis klart. Köket i huset är under renovering. Hälften av köksluckorna är målade, men kakel och golv saknas än.

Ingen golvvärme. Radiator, batteri, vad man än kallar det så finns det ännu sådana kvar i huset.

Detaljer kvar. Handtag och vissa lampor är kvar.

Fakta/60-talshus

Byggår/renoveringsår: 1968/renoveringen inleddes 2006.

Pris: 94.000 euro.

Uppvärmning: Luftvattenvärmepump, tidigare oljepanna.

Storlek: 99 kvadratmeter bostadsyta, 160 kvadratmeter totalt byggyta.

Antal personer i familjen: Två vuxna och ett barn.

Antal rum+kök: 4 rum+kök.

Största ändringen sedan originalet: Oljetanken slängdes ut, dränering.

Skulle göra annorlunda idag: Det var ett bra köp, skulle inte gjort något annorlunda.

Nöjdast med: Området, nära till allt.

Hus.

Från ålänningar – för ålänningar.

Har du en dröm om hur ditt nya hus ska se ut? Då har du troligtvis också kommit fram till att du har två möjligheter:

Antingen att bygga ett helt "eget" hus som en arkitekt har ritat. Eller så kan du välja bland ett antal typhus – alla med det gemensamt att de är elementbyggda. Vi på Komforthus löser båda uppgifterna.

Något som våra kunder uppskattar lite extra är det faktum att vi är ett åländskt företag – tidigare var vårt namn Byggfirman Andersson & Boman, idag heter vi Komforthus. Namnet förstår du när du inser att våra elementbyggda hus har som ledstjärna begreppet komfort.

För att underlätta valet för dig och göra dina byggkostnader billigare så har vi plockat fram 4 st arkitekttrade kataloghus. Läs mer om det i vår nya huskatalog. Ring 37 604 eller skicka e-post på info@komforthus.ax med namn och adress så har du den i postlådan om någon dag.

4 nya arkitekttrade kataloghus. Ring eller e-posta och beställ din katalog nu!

KOMFORTHUS™

Komfort Hus Ab · Boviksvägen 70 · AX-22 240 Hammarland · Åland
Tel +358 (0)18 37 604 · Fax +358 (0)18-37 60 42
info@komforthus.ax · www.komforthus.ax

60-tal med elapparater

På 1960-talet blev kylskåp vanliga, också på landsbygden. Och allt fler elektriska apparater hittade ut i köket. En av dem var våffeljärnet, som inte sällan fanns med som bröllopspresent.

Så ungdomarna gräddade våfflor? Nej, ungdomarna gjorde varma smörgåsar: Två skivor bröd med en skiva ost emellan, smör på utsidorna och så i våffeljärnet med mackan. Tryck till och grädda till vacker färg.. För en matigare macka kunde osten få sällskap av skinka.

Här ytterligare två förslag till fyllningar, av litet modernare snitt.

Fetafyllning

- 3 msk ajvar relish
- 100 g fetast
- smör/ olja

Bred ajvar relish på åtta brödskivor. Riv eller mosa osten och lägg den på hälften av skivorna, lägg på de övriga skivorna med smör / olja och grädda bröden 1-2 minuter var.

Avokadofyllning

- 1 avokado
- 2 msk fransk senap
- 2 dl riven ost
- smör/ olja

Bred senap på åtta brödskivor. Skiva avokadon och lägg på fyra skivor tillsammans med osten. Lägg på de övriga skivorna och grädda som ovan.

De färdiga smörgåsarna delas på diagonalen i två och serveras med sallad.

Hjortronglass

- 2 dl turisk eller grekisk yoghurt
- 125 g hjortron
- 3 msk strösocker
- 0,5 dl vispgrädde
- 1 tsk citronsaft
- 1 km malen ingefära

Blanda socker och ingefära och vispa grädden. Rör ihop med alla övriga ingredienser. Kör i glassmaskin till lagom konsistens. Förvara i frysen.

Sätt glassen 15 minuter före servering i kylan. Garnera med t.ex. hjortron, vispad grädde och/eller mandelkross.(ht)

Apparaterna i köket.

Våffeljärn, degmaskin, glassmaskin, lergryta, saftcentrifug... Apparaterna i köket kommer och går liksom maträtterna. Vi äter inte i dag samma saker som för 50-60 år sen, med undantag för klassikerna. Det finns kockar - proffs som amatörer - som aldrig överger gjutjärnsstekpannan och kåldolmarna. Men också våffeljärnet kan ha en funktion. Våfflor var inte det man i främsta hand använde det till förr. Det var till varma smörgåsar.

Stadsarkitekten berättar

Sirkka Wegelius

1960-talets Mariehamn

1961 växte staden både norrut och söderut. Den nuvarande gränsen kom till och en generalplan för

hela den nya stora staden gjordes. Samtidigt gjorde man om innerstaden med förhöjda byggrätter och förtätning av

centrum. Ett typiskt hus är Gustaf Eriksons rederi på Norra Esplanadgatan. Det utgör ett

praktexempel på årtiondets byggkonst. (ke)

Få inredningar. Göran Johansson vid Sagulins snickeri. I bakgrunden skimtar en av de få köksinredningar som snickeriet gjort på senare år. Foto: STEFAN ÖHBERG

Minnen från snickeribranschen

Cirkelsåg kom innan snickare Nils Karlssons tid. Han har jobbat på Sagulins snickeri sedan 1969.

–Det här är saker som håller. Man byter lager ibland bara så ordnar det sig. Bland det roligaste att göra tycker Nils Karlsson är inredningar, något som inte tillverkas på snickeri i stor utsträckning längre.

–Förr var det mycket köksinredningar, men nu är de nästan helt borta. Då Nyan besöker snickeriet tillverkas faktiskt som bäst en köksinredning med skåp och lådor.

–Nytt är att lådorna skall stängas automatiskt och att passa in skenorna, säger innehavaren Göran Johansson. (ke)

Vitaminer i kraftiga färger

En vägg. Fondtapeten kom redan på 50-talet och fortsatte vara en favorit. Foto: STEFAN ÖHBERG

Tapeterna imiterade gärna andra material och ofta i stora mönster. Gräs- och stråtapeter kom, liksom strikta figurtapeter. Många valde en fondtapet i till exempel köket och fondtapeten hade ofta mycket tydliga mönster av till exempel just köksredskap.

Under det här decenniet blir kvaliteten på papper bättre. Man trycker upp ett antal kollektioner med mönster från äldre tider och de börjar både användas i äldre hus som renoverades och i nya hus.

De nygamla mönstren hade kraftfulla färger och storskaliga mönster - det upplevdes som en vitaminkick efter det tidigare decenniet. Dessutom matchade man tapeterna med liknande tygtryck. (ke)

Mitt rum...

En vindskammare på sextiotalet

För den som blev tonåring samtidigt som sextiotalet bröt in var det ingen självklarhet att ha ett eget rum. Lycklig därför den som, liksom jag, hade en liten vindskammare. Den låg längst borta på en kallvind i Jakobstad, i ett hus som redan hade hundra år på nacken. Särskilt många kvadratmeter var det inte och taket sluttade så att det knappt var ståhöjd vid långsidorna. Men det var ett eget rum som man kunde stänga dörren till och det var huvudsaken. Det hade till och med centralvärme.

Tämligen enkelt, för att inte säga spartanskt, var rummet inrett. En säng, ett litet skrivbord, en bokhylla av typen stringhylla, allt i hopsnickrat av min händig far. Utöver detta fanns där en fåtölj som min storasyster hade kasserat. Jag tyckte att den gröna sittmöbelen med armstöd i lackad björk var riktigt bekväm.

Vidare fanns i rummet en gammal Amerikatrunk med stadiga järnbeslag. Någon nyckel hade jag inte till den så den kunde inte låsas men den var sinnrikt konstruerad med en mängd olika fack och en utmärkt förvaringsplats för allt möjligt som en tonårspojke kunde ha att förvara på den tiden.

I bokhyllan dröjde sig till en början några Wahlströms ungdomsböcker kvar – bland dem en del Biggles – men de började snart trängas ut av **Alistair MacLeans** "Sista båt från Singapore", "Kanonerna på Navarone", "Örnäset" och liknande. Men också av **Per-Anders Fogelströms** stadsserie från Stockholm, ytterst viktiga romaner för en spirande social medvetenhet och ett växande samhällsengagemang. Längst uppe till vänster tronade Stanley Gibbons katalog med all världens frimärken, mer än ettusen flortunna sidor.

Ungefär så. Självt tyckte jag att det var riktigt mysigt.

På sängen kunde man lägga sig och pusta ut på

lördag eftermiddag och lyssna till tio-i-topp, i väntan på att det skulle bli tid att gå ned i vardagsrummet och titta på TV-pucken. Det här tilldrog ju sig på den tiden när alla utan att knorra gick i skolan också på lördagarna (men i stället hade ograverat sommarlov från första juni till första september). Till mina rutiner hörde också att jag på onsdagskvällarna somnade till jazzmagasinet "Smoke Rings" med **Leif H. Andersson**.

■ Batteriradion var ljusblå och av det pålitliga märket Luxor.

■ Läslampan vid sängen var en sådan som hade lång sladd och kunde knipsas fast där man ville, en liten användbar sak med plåtskärm.

■ Väggen bakom sängen skyddades av en skärm av bambuspjälor – högsta mode på den tiden.

Någon telefon fanns inte i rummet

– och inte i hela huset heller, för den delen. Ingen kunde ens drömma om mobiltelefoner eller personatorer, messande, mejlande eller skypande. Men jag och en kompis som bodde femtio meter bort i ett grannhus byggde faktiskt en telegrafförbindelse. Vi drog koppartråd genom en rönn och över att uthustak och kommuniserade medelst blinkande lampor och morsealfabetet.

Så kunde det vara i början av sextiotalet. En härlig tid!

JAN KRONHOLM

Fakta/Sextiotalet

- ❖ WC-stolen får en vit plast-sits.
- ❖ Allt fler hem får frys.
- ❖ Ikea i Kungens kurva öppnas 1965.
- ❖ I slutet av 1960-talet börjar den flytande tvålen Bliv tillverkas och man slipper den smutsiga och spruckna tvålen på handfatet.
- ❖ Många flickor leker med dockhus, det vill säga de lekte familj och inredde.
- ❖ Också bilen inreddes, till exempel med bilkudde.
- ❖ Ihopfällbara möbler börjar säljas, till glädje för alla campare och till nytta för små lägenheter.
- ❖ Att ha en hobby blir modernt och i sin hobby tillverkar de flesta något till hemmet, som att väva plastmattor, snickra eller knyta ryor.
- ❖ Oljan är evig och billig. Stora hus byggdes utan annan värmekälla än oljepannan.
- ❖ Vaxat papper sattes i kökshyllor och som skyddsomslag på böcker.
- ❖ Gör-det-självt gör det möjligt att köpa möbler billigt och skruva ihop dem själv.
- ❖ Fortfarande tar man vara på det mesta och slänger helst ingenting.
- ❖ Klara och starka färger är populärt.

(ke)

För att världen är kall

Tulikivi-brasugnar

– både moderna modeller och flera traditionella samt tidlösa klassiker

Tulikivi-brasbakugnar och vedspisar

– om bakning och matlagning ligger dig nära hjärtat

Tulikivis lätta kaminer

– för stämningsfulla braskvällar och som en extra värmekälla

Tulikivi-bastuugnar

– i täljsten ger ett rejält men behagligt bastubad

TULIKIVI
Studio

Kalmarnäsv. 212, Mariehamn

Fax 12 688 e-post: gm.mureri@aland.net
Bosse 0457 361 3977 Kent 040 550 2649

Kom och se
vår utställning i Kalmarnäs
torsd 18-20, fred 14-16
och lörd 12-14

Bild: Tulikivi Oy

VI SÄLJER OCH TILLVERKAR HUS.
MASSOR AV HUS. **MEST I SVERIGE.***

*enligt Byggsakta 2008

Husgrunden ingår och på den ställer vi ditt Älvsbyhus till marknades lägsta pris. Naturligtvis med en inbjudande veranda vid entrén. I hus med förberedd övervåning är trappan monterad och gavelfönster insatta. Dessutom får du veta exakt vad huset kostar. När skall vi tillverka ditt?

Hämta prislista på alvsbytalofinland.fi

Lägre kostnad - Rikare liv

LOKALKONTOR: STORAGATAN 18, TEL. 22 725 EL. 0400 515 831

Nästan allt brunt är bor

På 70-talet var brunt färgen som präglade det mesta i husen. Stig Dahlén och Birgitta Dahlén har med åren täckt över det mesta med vit färg, men fasaden står kvar i sin dova färg och minner om modet för 30 år sedan.

Birgitta Dahlén på väg upp till övervåningen i huset. Taken är beklädd med brun panel och hon kan inte bestämma sig om hon ska måla dem eller inte.

Först. Stig och Birgitta Dahlén var först på Bastuvägen med sitt Frode Clemes-ritade hus. Gatan fylldes strax på med flera nästan identiska hus.

slutet av 1970-talet höll Ålandsbanken i ett bostadskoncept på Bastuvägen i norra Mariehamn. Här fanns tre alternativ att tillgå: ett skal, ett halvgjort eller nyckeln i hand. För ritningarna stod **Frode Clemes**.

–Vi valde mellanalternativet och gjorde inredningen själv, berättar Birgitta Dahlén.

Hon och maken Stig var de första som byggde sitt hus. Strax efter fylldes gatan på med ett 15-tal nästan identiska villor varpå åkrar och skog fick ge vika.

–Det här är ett lite speciellt bostadsområde och det finns inget motsvarande på Åland, säger Birgitta.

Makarna flyttade in i huset 1979 med sonen **Daniel** som då var ett år gammal.

–Vi bodde i lägenhet och visste inte vad vi ville göra eller var vi skulle bo. Men vi visste så mycket att om vi bygger i stan får vi pengarna tillbaka.

Mariehamn var egentligen det enda alternativet.

–Stig har alltid varit borta mycket, så jag tyckte det kändes skönt att ha allt på bekvämt avstånd. Vi kände oss hemma i norra förorten där det ändå är nära till landet, säger Birgitta.

God grannsamja

Trots att husen står tätt intill varandra behöver grannarna inte titta in i den andres vardagsrum.

–Husen är planerade så att insynen är obefintlig. Garaget är byggt så det skyddar altanen och vi har syrenhäckar åt andra hållet, säger Birgitta.

Bastuvägen tycks vara en plats folk stannar på.

–Majoriteten av dem som byggde då bor kvar, säger Stig.

Vad tror ni det beror på?

–Man trivs bra här. Arkitekten sa att han ritade husen så att man skulle kunna bo där oavsett om man är barnfamilj, äldre eller handikappad. Dessutom har vi god grannsamja här, säger Birgitta.

Övre delen av fasaden liksom garaget är målat i mörkbrunt medan nedre delen består av fasadtegel. När huset byggdes var dessutom fönster- och dörrkarmar på insidan i samma tidsenliga färg.

–Brunt, brunt, brunt. Men det har vi målat över nu, säger Birgitta.

–Klart att vi har renoverat och underhållit med åren genom att bland annat byta ut köket och värmesystemet, säger Stig.

Tidigare var det oljepanna som värmden villan, nu är det en luftvärmepump som gör jobbet.

Vad är det som gör att det här är ett typiskt 70-talshus?

–Kombinationen av trä- och tegelfasad. På den tiden hade man inte heller matsalar, utan då skulle man leva och bo i köket. Dessutom fick man inte ha öppen spis i Aravahusen, det ansågs som lyx, säger Birgitta.

Praktiskt hus

Med åren har makarna Dahlén också gått lös på trädgården som totalrenoverats liksom terrasser, belysning och ingångar.

–Vi har renoverat badrummen och planerar om övervåningen. Egentligen är vi inne på andra omgången, säger Stig.

–Bort med det bruna, säger Birgitta och skrattar.

De planerar att riva sovrumsväggen på nedervåningen och öppna upp vardagsrummet så en matsalsdel ryms in. Sönerna Daniel och **Andreas** är utflugna så nu planerar de om huset utgående från sig själva.

Snart ljusare. En vägg planeras slås ut och öppnar upp för en matplats vilket ger utrymme för en större vardagsrumsdel.

–Det här är ett praktiskt hus som är lätt och funktionellt att bo i. För våra barn har det varit perfekt att ha övervåningen för sig själv och sina vänner. Nu för tiden är allt stort och luftigt, men man tänker kanske inte på att när barnen blir tonåringar kan de behöva egna utrymmen, säger Birgitta.

Text: MALIN TILLSTRÖM
malin.tillstrom@nyan.ax
tfn 528 469

Foto: MARIA PALME
foto@nyan.ax

Nöjd. Dahléns breddade köksbänken och möjliggjorde en spis i hörnet. Birgitta Dahlén är mycket nöjd över den delen i köksrenoveringen.

Bevarat. Porcelänet i toaletten på andra våningen är bevarat från ursprunget. Mer 70-tal än ett gult badkar blir det inte.

Slås ut. Väggen till sovrummet ska slås ut och vardagsrummet växer med utrymme för matsalsdel.

ta i Dahléns 70-talshus

Som hittat. Många år tog det innan rätt möblemang till den trånga hallen hittades.

Klädkammare. Det som tidigare var ett litet sovrum är som bäst i omvandling till att bli en klädkammare.

Fakta/70-tals hus

Byggår: 1979.

Bostadsyta: Cirka 120 kvadratmeter på 1,5 plan.

Rum: Sex rum och kök, tre badrum (ett med bastu), grovkök.

Våningsyta: 157 kvadratmeter.

Tomt: Cirka 750 kvadratmeter.

Uppvärmning: Luftvärmepump, tidigare oljepanna.

Mysrum. "Här vågar jag se på skräckfilmer", säger Birgitta Dahlén om tv-rummet på andra våningen.

Marknadens bästa värme till bra priser!

Attityd 200 med täljsten. Eldstad i solitt gjutjärn och täljsten för värmelagring – på köpet en mycket generös insyn till brasan.

Attityd 100 med täljsten. Eldstad i solitt gjutjärn och täljsten för värmelagring – på köpet en mycket generös insyn till brasan.

Westbo classic. En modern kamin i gammalt utförande.

Brännö. En riktig klassiker med hela 200 kg värmelagrande täljsten. En kul och praktisk detalj är bakungsfacket.

Attityd 300. En stram, elegant design med generösa glasytor åt tre håll.

Bästa skorstenen till bästa pris!
fr. 129€/m

Huskvarna 1827. Klassisk vedspis för alla miljöer.

Värmekällan
-VI VÄRMER MÄNNISKOR-

Köpmansgatan 1 • Tfn 23 588 eller 0400 529 252
Öppet: onsdag – fredag 11–17 (lunch 12.30–13.30)

Minnen från snickeribranschen

Tillhyvlat. Hyvlarna används fortfarande till mindre jobb.

Foto: STEFAN ÖHBERG

Materialtrenderna är få inom snickeribranschen, menar **Göran Johansson**. –Varje arkitekt har sin favorit, men ek är det träslag som håller genom alla tider.

Just nu tycker han att det går en liten trend för ljusa träslag som björk. För ett par år sedan var körsbär populärt.

Handsågar behövs fortfarande och kan inte ersättas av större maskiner.

De äldsta på bilden har snirklade handtag.

–Vi har också en japansk såg med tänderna fel väg så att säga. Den är funktionsduglig till en del jobb, säger Göran Johansson. (ke)

Från naturen. Organiska och färggranna mönster kännetecknar 70-tals tapeten.

Organiskt 70-tal

Avtorkbara plasttapeter användes i kök och i badrummen var våtrumstapeten revolutionerande. Då gällde det att se till att skarvarna satt bra, annars kom det in fukt mellan tapeten och väggen. Kvaliteten på själva tapeterna hade dock kommit ikapp.

Badrumsporslinet hade kraftiga toner i gult, orange, blått och mörka gröna färger. Också brunt och orange var populära färger.

Tapeterna var fortfarande stormönstrade, ofta i organiska mönster och hade starka färger. Vinyltapeten tapetseras i många hem, den introducerades redan på 60-talet men blir alltmer populär.

Nu tillverkas också tapeterna med tanke på att det skall vara enkelt att tapetsera hemma själv. (ke)

299€

SPIKPISTOL KIT
Innehåller: spikpistol BF1850S2, kompressor TE0024 och slang 7,5 m

339€

SPIKPISTOL 21°
2190 för spikar 50-90 mm

97€

FLEX
VINKELSLIP L3709
125 mm/800W

207€

SKRUVDRAGARE
Ali 10,8V
En liten och stark skruvdragare

SERVICE FÖR DIG

HOLMBERGS

• TEKNIK • KVALITET •

Godbyvägen tel. 23 555 www.holmbergs.ax • Mån-fre 7.30-17.00 Lör 9-14

SKAALA
WINDOWS AND DOORS

Fönster och dörrar i hög kvalitet.

LapinPuu

HAPI
KOK

Ring för offert!

TOP-ELEMENTS

- Lusthus • Lekstugor
- Förråd • Grillhus
- Utedass • Biltak • Garage

PRO SAM

Tel 040 583 4449 www.pro-sam.com
buba.sjolund@pp.inet.fi

BUBA SJÖLUND

SVEDBERGS

NU HAR DEN KOMMIT

Badrumsboken 2010

Kom in och bekanta dig med Svedbergs kompletta sortiment.

VVS-KYL CENTER

Fallgärdsvägen | Tel 23 700
ÖPPET: Vard. 8-17, lörd. 10-14
www.vvskylcenter.ax

Auktoriserad VVS-installatör

Mitt rum...

Mitt rum,
1974-83

Min barndoms radhus var snäppet finare än hyreshusen på Andra gården, för i våra husrader ägde man sin lägenhet själv. Därför kunde vi se ner på Andra gårdens ungar, vars föräldrar kanske till och med fick socialbidrag.

I mitt hus hade vi egna källare och för-rådsutrymmen. Där stod dammiga blom-krukor, gammal bråte och utklädningsklä-der bland skidor och pjäxor. Man kunde hänga upp ett draperi i en krok i taket och spela teater där, och det luktade lite kon-stigt och spännande.

Nån gång i början på 70-talet växte vi (familjens fyra flickor) ur det gemensamma sovrummet. Våra fina aktielägenhet bestod av två sovrum, ett vardagsrum, ett kök och en hall. I trappan upp till övre våningen fanns en rad runda, hala träpelare som man kunde svinga sig i när man lekte Tarzan.

Källaren och förråden byggdes om. Käl-lartrappan, hittills omålad och simpel, fick en hisklig senapsgul färg som bara kan åstadkommas genom en hopblandning av överblivna färger.

Hela källarvåningen belades med en orange plastmatta med brunt medaljong-mönster, vars virvlar jag många gånger följde med blicken när jag inte kunde sova.

I ena änden, där teaterscenen varit, av-delades ett litet rum för två flickor att dela. Där fanns ett litet källarfönster högst upp mot taket.

Väggarna kläddes med praktiska (och snygga!) säckvävsskivor, perfekta att nåla upp affischer av Rod Stewart på (ja, ja, jag skäms). I detta palats placerades två röda skrivbord med vit hurts, två stolar, två sängar (rödmålade) samt varsitt vitt

klädskaap. För att inte inbjuda ovälkomna blickar behängdes vårt lilla fönster med en käck rödvit-randig gardin i ett tjockt, styvt tyg som var svårt att dra åt sidan.

Min syster och jag var mycket nöjda. Vi tyckte vårt rum var ofantligt snyggt. Vi hade en hel våning för oss själva. Vi fick en egen toa (i andra änden av källaren, bredvid den enorma frysboxen där alla godsaker förva-rades). Bara den som lever i en stor familj kan förstå vad en egen toa betyder.

Och framför allt, det var en hel mellanvå-ning till mamma och pappas sovrum, och vi hade egen utgång genom källardörren (som vi visserligen var strängt förbjudna att använda både för ut- och insläpp).

I detta rum, med sitt kalla golv och doft-spöket från den gamla källaren som ibland kunde anas när man inte bebott rummet på länge), växte jag upp. Jag pluggade, läste romaner, blev ett tag expert på andra världskriget och general Montgomery, bandade in Ungdomens gåva i toner från radion till min kassett-spelare och spelade mina favoritlåtar om och om igen.

Orange plastmatta gör mig tåligt nostalgisk och ger mig rysningar. Aldrig, aldrig mera tonåring. Och aldrig mera medal-jonger.

NINA FELLMAN

70-tals gryta

Ju närmare vår egen tid vi kommer, dess mer tänker vi på hälsan när vi lagar mat – tror vi åtminstone. Hälsa var detsamma som fettfritt, så lergrytan var en revolutionerande nyhet. Där kunde man laga mat helt utan fett. Och det gjorde man fem eller kanske sex gånger. Men titta efter, den finns någonstans bak i skåpet!

Här en litet lyxig rätt i grytan, med både saffran och vin.

Saffranslamm

ca 500 g benfritt lammkött i tärningar
1-2 msk smör (!)
0,5 g saffran

salt, peppar
1-2 kryddmått paprika
1,5 msk mjöl
3 dl torrt vitt vin

Salta, peppra och bryn köttet i smör. Lägg ner det i den genomfuktade lergrytan, dofta över paprika och mjöl. Till-sätt saffran och vitt vin, lägg på locket och ställ in grytan i ugnen. Sätt på ugnen på 225 grader och låt grytan stå inne ca 45 minuter.

Servera med potatis eller ris och sallad.

Receptet är ur Römertopfs egen receptsamling, som kom ut på svenska 1972. (ht)

Mitt rum...

Mitt rum var
mellanrummet

Familjen består av sladdbarnet och De Stora Syskonen.

Det är slutet av 1950-talet. De Stora Syskonen har egna rum och i det femåriga sladdbarnets föreställnings-värld är de rummen förmer än världens sju underverk tillsammans. Där finns allt från Tutankhamuns skatter till Toverns kronjuveler. Eftersom De Stora Syskonen ofta är borta kan sladdbarnet i lugn och ro utforska underverken när mamma är sysselsatt med annat.

Tonårssystemens rum är bäst. Tonårssystemen har klippt bilder ur en schweizisk reklamkalender och satt upp dem ovanför sängen. Sladdbarnet kan sitta länge, länge och fundera över det vackra och konstiga landet där kuddor med stora klockor runt halsen kan beta på blommande ängar samtidigt som det finns snö på bergen.

I Tonårssystemens rum finns gardiner med stora solrosor och en lampskärm med små. Där finns skåp med många

lådor. Skattlådor. Sladdbarnet orkar just och just dra ut lådorna och tömma ut innehållet på golvet för att närmare kunna undersöka alla brev, teckningar, fotografier av pojkar, hårband, smycken och krämer.

På väggen i Äldsta Systemens rum hänger en stor tavla av en blå häst. Sladdbarnet, som vet att hästar inte är blå, tyckte att tavlan är dålig.

Bilderna på mönsterkuverten i Äldsta Systemens rum är betydligt bättre. Det är smala tanter som liknar pappersdockor och som har vackra klänningar med vida kjolar. Sladdbarnet förstår inte varför det finns så mycket silkespapper i kuverten men så ser hon den lilla saxsymbolen och inser att det handlar om pappersdockor i alla fall.

Stadsarkitekten berättar

Sirkka Wegelius

1970-talets Mariehamn

Stadsarkitekt **Folke Wickström** fortsatte bygga ut generalplanen. Då man tidigare gärna rivit och förnyat började man anse att det gamla hade ett värde och skulle bevaras.

I Mariehamn vände opini-

onen i och med att Socitets-huset revs, det blev liksom en rivning för mycket.

Västernäs byggdes och resultatet blev bra. Mariehamn är lyckligt lottat då det inte finns betongförorter. Det beror delvis på att Mariehamn inte haft stora

flyttningsrörelser då många behövde bostad samtidigt. Utvecklingen har gått långsamt och förståndigt och fördelats jämnt.

Ett stilmässigt renodlat hus är Svahnströms byrå på Neptuniegatan. (ke)

Fakta/Sjuttioalet

- ❖ Heltäckningsmattan blir populär, omåttligt populär i en del fall där alla rum får heltäckat golv.
- ❖ Plast är materialet framom andra. Många serviser tillverkas till exempel i plast.
- ❖ Storblommigt är ett favoritmönster.
- ❖ Engångstallrikar och engångslakan tillverkas och säljs. Det innebär också en annan syn på materialtillgång, numera behöver man inte ta tillvara allt utan hade ett överflöd.
- ❖ Oljekris 1973 med påföljande elransonering.
- ❖ Badrumsporslinet har färger som kristallgrön, curry, safirblå och opalbeige. -Moderna färger är brunt, orange och grönt. (ke)

Medan sladdbarnet klipper och klipper stavar hon mödosamt till ordet Simplicity.

Lika mödosamt är det att stava till Spiritus Fortis på flaskan i medicinestuderande Storebrors rum. Pappa doktor brukar dricka ur en likadan flaskan ibland och det som pappa och Storebror kan, det kan sladdbarnet minsann också.

I Storebrors rum finns ormskinn, fågelägg och smådjurskelett. Där finns också en silvrig liten sak som egentligen tillhör Rons son och som börjar brinna när man trycker på den. Dessutom finns där de där tändstickorna som gör kis-sorna i boken om Drummelpetter så fåniga att de skriker Mjau Mihi, låt bli låt bli.

Snokskinn brinner bättre än sorkskelett.

Jag vet inte hur det gick till. Kanske kallade De Stora Syskonen till ett köksbords

möte. Kanske pappa och mamma resonerade sig fram till lösningen i sängen. Viskandes för att inte väcka mig som sov i ett hörn av rummet. Jag vet inte.

Men jag vet att dörrarna till De Stora Syskonens rum en dag inte längre gick att öppna. Hur min lilla kropp än drog, slet, knuffade, slog och sparkade förblev dörrarna stängda. Alla dörrar hade försetts med små metallhakar som hade skruvats fast högt ovanför min räckvidd.

Ilkska. Förtvivlan. Förnedring. Tack vare några dumma hakar hade jag effektivt förpassats till den hall och den lilla gång som förband De Stora Syskonens rum med varandra. Till mellanrummet.

TITTE TÖRNROTH-SARKKINEN

**Telefonkatalog med
gula sidorna på nätet.**
www.nyan.ax

www.djurskydd.net

Nya Åland

**CF MOTO
US-525 4X4**

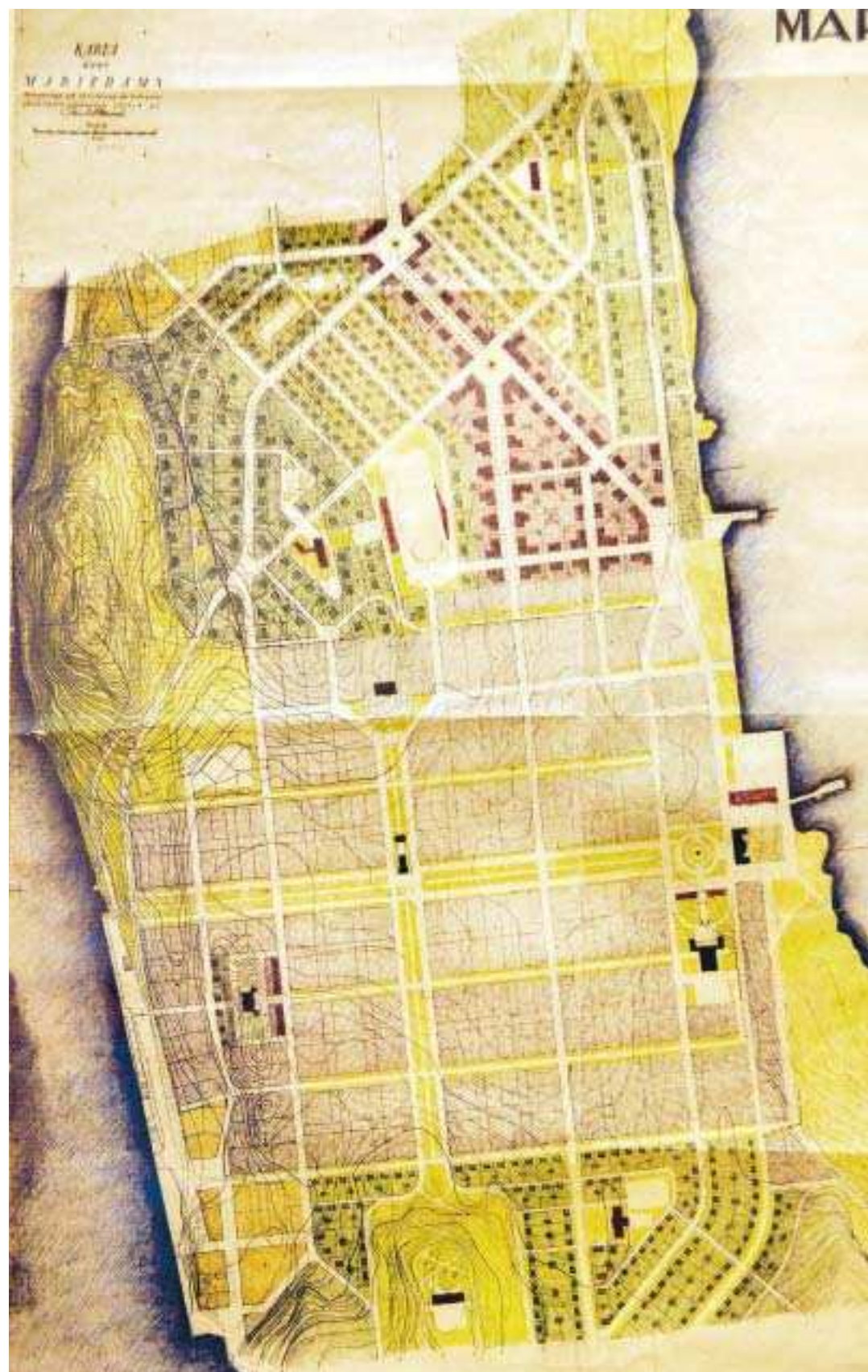
- Robust 4WD ATV, 100% byggd av CFMOTO
- 500 cc vätskekyld 4-takts motor
- Elektronisk in- och urkopplingsbar 4-hjulsdrift med diffspärr
- Individuell hjulupphängning runt om
- Registrerad för vägbruk med B-körkort
- Automat med motorbroms
- Hög/låg/back/parkeringsväxel
- El och dragstart

4 590€ + lev.kostn. 200€
Vid registrering tillkommer vägs katt 990,01€

**Jussis
MOTOR**

Snickerivägen 4, Mariehamn, tel 16 432, fax 16 462
Jussi Grandells Motor Kb, e-post: jussis@aland.net

Stadsplanen 1860

Mariehamns första stadsplan ritades av Georg Theodor Chiewitz 1860. Han ville att Mariehamn skulle byggas enligt engelsk stil med långsmala stenhus med porten ut mot gatan. Det var lite för radikalt och förverkligades inte.

På kartan syns också begravningsplats med kapell i ändan av Strandgatan, en inritad badbrygga, ett centralt lasarett och societetshus med fisketorg. Det sista inspirerat av Helsingfors. (ke)

**Nordens bästa
luftvärmepump har
blivit ännu bättre.**

- Marknadens bästa årsvärmefaktor enligt SP:s och Energimyndighetens test av luft/luftvärmepumpar
- Lägre ljudnivå

Vi är mycket stolta över att som enda företag kunna presentera ännu en Svanenmärkt värmepump. Denna gång är det vår luft/luftvärmepump IVT Nordic Inverter som fått den fina miljömärkningen. Så om du vill göra något riktigt bra för miljön – skaffa en Svanenmärkt värmepump. Som tack får du rejält sänkta värmekostnader.

IVT
VÄRMEPUMPAR
www.ivt.se

STORÅ RÖR
ÅLAND AB

Storagatan 14 | 22 100 Mariehamn | Tel: 018-504 54

Om du föredrar en
låg räntenivå, är det
bäst att fixera den

När du ansluter ett Räntetak till ditt bostadslån, sätter du en övre gräns för ränterisken och om räntenivån sjunker, kan du tillgodoräkna dig hela skillnaden. Hör dig för och sluta oroa dig i onödan.

Mer information får du via Nordea Kundtjänst 0200 5000 (lna/msa) mån-fre 8-20, på våra kontor och på adressen nordea.fi.

Mariehamn och Godby
nordea.fi

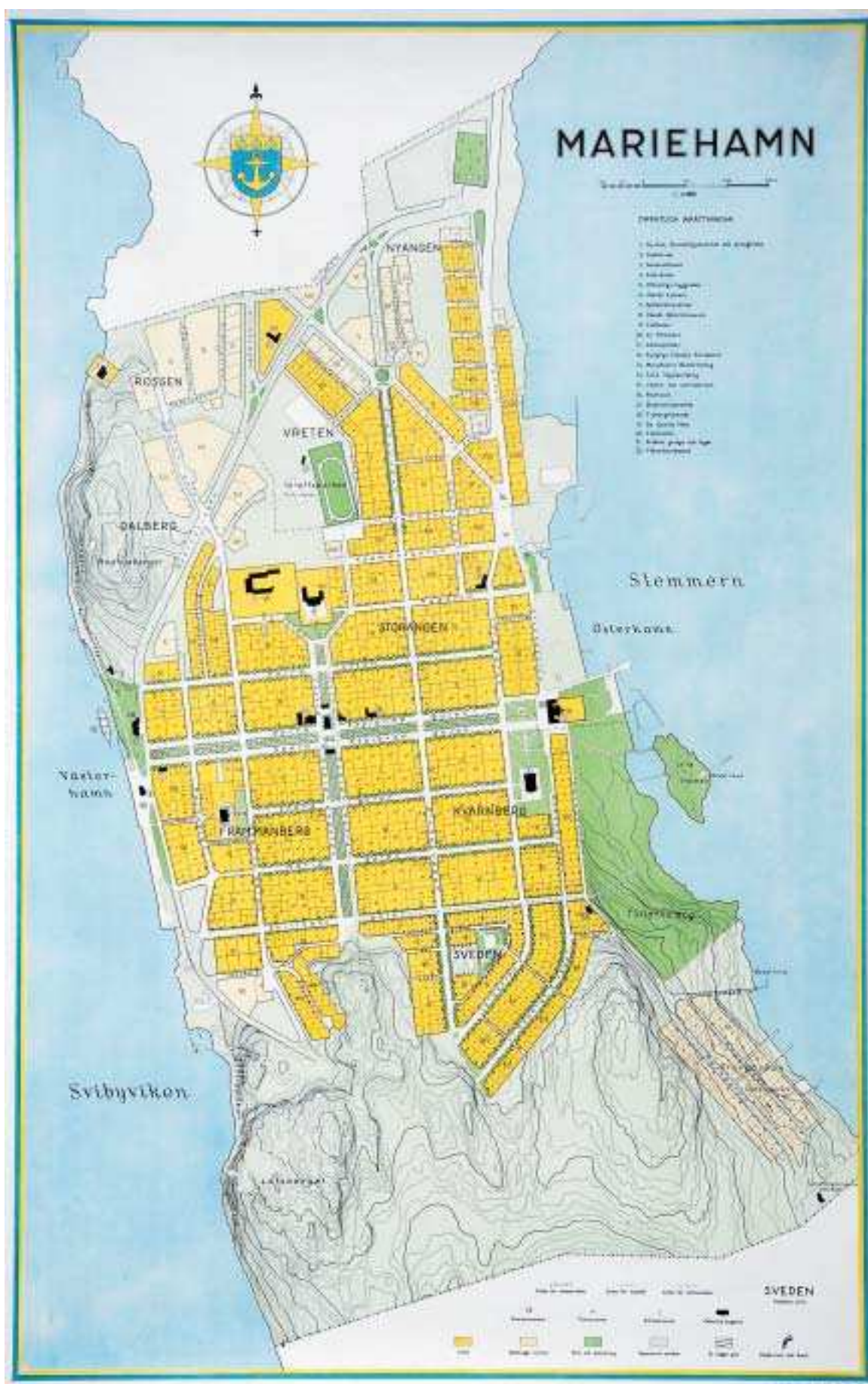
Nordea

Stadsplanen 1937

Utvridningen av den ursprungliga rutnätstaden krävde en ny stadsplan, som ritades 1937 av Bertel Jung och avvek från rutnätplanen. Istället terrängformade man stadsbilden, typiska exempel är Öhbergsvägen och Badhusgatan som vrider sig i en kurva.

Kartan som gjordes 1937 var den sista kartan över Mariehamn med tydliga konstnärliga ambitioner, kartan från 1957 blev mer lantmäteriarbeten.

Stadsdelarna Östernäs och Västernäs saknas ännu på kartan, liksom Klinten. (ke)

www.kymppitalot.fi

Egnahemsvillor i Storelement och lågenergiutförande till oslagbara priser. Först i Finland med Passiv + konstruktion, se hemsidan.

Har Du råd att förbigå Trähus-10:s billiga bilgarage?

Bilskyddstak från **1990 Euro** + frakt.
På bilden: dubbelbilskyddstak + förråd, från **5050 Euro** + frakt

Kolla även fabriken specialerbjudanden på hemsidan!

Från Finlands största och främsta tillverkare. Rejäl garage, bilskyddstak, stallar, förråd, lagerlokaler, hallar, timmerstugor och bastubyggnader.

KYMPPIALOT
Gsm 0457-5700282.

JOBMAN **Snickeri**
FRISTADS **BLÅKLÄDER**
Jalas HEJCO
m.m.

Vi har

- yrkeskläder
- skydsskor
- handskar
- kockkläder
- vård och service

Kom in

så hjälper vi dig!

Knegarn
kläder för yrkesmedvetna

DALKARBYV. 2 | Tel. 14 587
Må-to 8-17 | fre 8-16 | lö 10-13

KÖKSBÄNKAR I GRANIT

Finns i olika färger och former
Tillverkas på Åland enligt kundens önskemål

STENHUGGERI
Saarinen & Åkerblom Ab
Karlbergsvägen 8, tel 23 069, fax 17 169

www.paroc.fi

Vi isolerar och tilläggsisolerar med **Parocs** obrännbara energibesparande blåsull (bergull).

Bosses Bygg **PAROC**
Bosse 0457 313 4025
Uffe 040 754 2188
Insulate for life

JØTUL *Njut av...*

BEHAGLIG VÄRME

Kampanjpris: **1690€** JØTUL F373 kamin

SKÖNT BASTUBAD

KOTA Family L bastuugn med vattencistern

586€

Brinna BUTIKEN
Tel 0400 249 208

Försäljning och montering
Full service från golv till tak!

WWW.BRINNABUTIKEN.COM

TBL

Brunnsborrning Ab

Smidiga maskiner med stor kapacitet

Vi har paketlösningen för dej!

BERGVÄRME OCH KOMFORT KYLA

- Bortforsling av borrhslam i slutna containrar
- Kostnadseffektiva lösningar vid saltvattenkontaminering
- Arbetet utförs i enlighet med: Landskapsförordningen om miljöskydd och miljö-tillstånd samt enligt normbrunn -07

KOMPETENS

- Totalt 20 år i branschen
- Utbildad inom: brunnborrning, el, vvs och hydrogeologi

Välkommen in till vårt kontor och diskutera!

Vesterkalmare, Åland
tfn. +358 40 7482063
e-post: tblbrunnborrning@aland.net

Kom ihåg att söka miljö-tillstånd!

80-TALSHUSET ÄR ETT LÄ

–Vi är nöjda. Vi har ett lättskött evighetshus.

Det säger Rolf Nummelin som tillsammans med frun Gunilla bor i det typiska 80-talsdistriktet Björkvägen i Godby. Här vimlar det av inbyggda balkonger, överhängande tak och mexitegel.

Här får bilen stå varm och snöfritt. I den tidstypiska överbyggnaden finns både ventilationsinlag och belysning.

Nöjd 80-talshusägare. Rolf Nummelin i Godby gillar sitt 80-talshus. Det är litet och nätt, lagom stort för ett äldre par, och lättskött året om.

Visst är det lättskött och ljust. Men originalet var mörkare, berättar Rolf Nummelin som tar oss på en rundvandring i bostaden.

Han är pensionär sedan några år, hustrun arbetar ännu inne i Mariehamn.

Köket ljusare

De flyttade in i huset när det redan hunnit till tonåren. 17 år hade det Österbottniska 80-talshuset stått på tomten Björkvägen 8 när Nummelins renoverade det och flyttade in.

Garderobsdörrarna i hallen är original. Tidigare var samma material satt i köket.

–När vi bytte ut köksluckorna blev köket så mycket ljusare. Det är vi mycket nöjda med. I och med att taket hänger ut över på båda sidor huset är det lätt att det blir mörkt här inne, säger han.

Lugnt läge

Numera är köksluckorna ljusgula och köket är stort

och fint. Enligt de ursprungliga ritningarna skulle köket vara mindre och ett grovkök ligga intill, men en extra grovingång från trädgården. Nummelins är glada över att det blev som det blev.

–Det är väldigt lugnt här på tomten, konstaterar han. Innan vi vande oss med det blev vi lurade. När vi gick uppåt Mattsson var det halv storm där och vi hade inte märkt någonting här.

Ihopbyggt garage

Huset är inte så stort som man tror vid första anblicken. Garaget är ihopbyggt med bostaden och det finns – som i amerikanske filmer – en dörr mellan bilens viloplatser och människornas hem.

En annan stor förändring i huset blev det när den 1.000 kilo tunga Tulikivi-spisen sattes på plats i vardagsrummet.

–Jag eldar varje morgon på vintern, det passar bra för då blir det lite svalare på natten. Vi sparar kanske 100

euro i månaden tack vare spisen och då köper vi ändå veden till den.

Stora fönster

Korkmattorna, ja egentligen var det väl plastmattor, revs ut vid den stora renoveringen inför Nummelins inflyttning. Numera finns parkettgolv, i laminat, överallt i huset.

Fönsterna är stora tvåglasfönster. De är tidstypiska och lätta att putsa.

Mexitegel

Mexitegel, ett gråvitt tegel med avrundade kanter, var poppis på 80-talet. Men Nummelins hus har dock vanligt vitt tegel i väggarna.

–Det är skönt med tegelväggar då slipper man måla och underhålla träet.

Taket, som tidstypiskt nog sluttar åt alla håll, byttes ut 2000. Numera ligger det ett plåttak på huset, det är svart liksom de tidigare skivorna, som började släppa in fukt.

–En nackdel med det här taket som kupar åt alla håll är att det blir dålig ventila-

tion. Det åtgärdade vi samtidigt som vi la om taket.

–Men på det stora hela är vi helnöjda med vår 80-talsbostad, konstaterar Rolf Nummelin. Det är lagom stort, lättskött och lär hålla i en evighet.

KIKI ALBERIUS-FORSMAN
kiki@nyan.ax
tfn 528 451

Foto: JONAS EDSVIK
jonas.edsvik@nyan.ax
tfn 528 471

Överbyggda tak.

Praktiskt när det är snö, men bidrar till att hemmet blir ganska mörkt. Solljuset stoppas effektivt av den mörka träpanelen.

Rymligt kök. Fönstret till vänster skulle egentligen inte finnas enligt de ursprungliga ritningarna. Där skulle det vara en vägg och en groventré.

Inbyggd balkong under sadeltak. Mer 80-tal än så här blir det knappast. Fyra hus i rad enligt den här modellen finns på Björkvägen i Godby.

Stannar i köket. Rolf Nummelin blir ofta sittande i sitt numera ljusa kök. Tidigare var köksluckorna i trä. Då var köket väl mörkt, anser han.

TRÄSKÖTT EVIGHETSHUS

Trädörrar. Garderobsdörrarna i hallen har hängt med sedan 1982. De känns som något som varit omodernt så länge att de nu är på väg att bli sista skriket igen.

Spisen är husets hjärta. Spisen sprider god värme hela dagarna och bidrar till en värmeräkning som är runt 100 euro billigare än då huset värmdes med enbart el.

Fakta/Åttioalet

Byggår: 1982.

Pris: 600.000 mark vid inköp 1999.

Uppvärmning: El från början, år 2000 sattes en kompletterande vedspis in som betydligt sänker värmekostnaderna.

Storlek: 80 kvadratmeter.

Antal personer i familjen: Två.

Största ändringen: Vid inflyttningen 1999 byttes tapeter och golv, senare har också köksluckor och tak bytts.

Skulle göra annorlunda i dag: Nej, vi ångrar ingenting.

Nöjdast med: Fönsterluckorna. De gav köket så mycket mera ljus. Och vedkaminen som spar pengar.

Tripp trapp trull. Nummelins hus är ett av tre liknande hus på Björkvägen. De är trillingkåkar. Men det är inte alls som det påstås att alla hus ser likadana ut på denna gata.

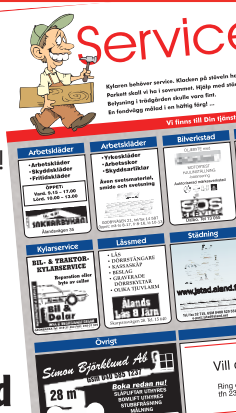
Serviceguiden

FÖRETAGARE – VISA ATT DU FINNS!
Serviceguiden kommer 1 gång/mån.
Berätta vad ditt företag har att erbjuda!

Vill även ditt företag vara med?

Kontakta annonsavdelningen,
tel vxl 23 444, fax 23 450,
epost: annons@nyan.ax

Nya Åland

BYGGD FÖR ATT HÅLLA

NOKIA 3720 classic

Nokia 3720 classic är en robust, pålitlig och lättanvänd 2,5 G-mobil.

- 2 Megapixel-kamera
- FM-stereoradio
- Förinstallerade Nokia Kartor

145€

Ålands Telefonandelslag
Jomala, Hantverkargränd 1, tel 41 053

Prisvärda stugor och bodar

Lekstugor, förråd, gäststugor, sommarstugor och bastustugor

Nu även funkishus
10 m² och 15 m²

KVALITETS-STUGOR FÖR BÅDE SOMMAR-TOMTEN OCH DEN EGNA GÅRDEN

www.polhus.se

Representant på Åland LSAB

Tel 34 153, 0457 379 8853. E-post: birgitta.engblom@aland.net

Thermia Diplomat Optimum G2

Nyhet för dig som inte vill spara på varmvattnet

Utsäde den det är året huset värms upp, producerar Thermia Diplomat Optimum G2 mycket mer och varmare varmvatten än någon annan värmepump på marknaden. Men energisparingen är mindre. Mer information om nyheten med 50 procent högre verkningsgrad än sin testvinnande föregångare finns på www.thermia.se

Auktoriserad VVS-installatör

Delbo, Uppgårdsvägen 8

Utan KYLA surnar Åland!

Minnen från snickeribranschen

På 80-talet och halva 90-talet tillverkade Sagulins snickeri mycket fönster, det är något som helt försvunnit i dag.
–Det är omöjligt att konkurrera med standardfönster. Vi gör numera fönster bara då folk vill ha en specialmodell i originaltappning säger **Göran Johansson**. (ke)

Ljuv pastell och stadsprofil

Storstadsdröm. Fototapeter var ett tag populärt, gärna med en storstadsprofil.

Nu kom de förklustrade tapeterna, vilket gjorde det betydligt enklare att ändra utseendet på hemmet. På 80-talet var de ljusa väggarna tillbaka, ofta på strukturtapeter. Annars var det här pastellfärgernas decennium med pistagegrönt, aprikos, rosa och ljusblått både på möbler, kläder, tapeter och bårder, skriver man på Nordiska museets hemsida.

Nu kom också en liten boom med att renovera äldre hus och många tapeter efterliknade gamla blom- och medaljongtapeter. Allmogерomantiken slog igenom och ett tag var det modernt att sätta upp fototapeter över berömda stadsvyer som exempelvis Manhattan skyline.

Allt i hemmet skriver att många inspirerades av rikemansstilen i Dallas, och lät det synas i hemmet att man tjänade pengar. (ke)

STADSARKITEKTEN BERÄTTAR

Sirkka Wegelius

1980-talets Mariehamn

Många hus byggdes i nygamal stil, trenden var att bevara. Arkitekturen var postmodernistisk: man ville

använda traditionella element på ett nytt sätt. 1980-talet var ekonomiskt starkt och det syntes i centrum där många nya hus kom till.

Ett typiskt hus är biblioteket som är en intressant blandning av nytt och gammalt. (ke)

80-tal med plankmat

Någon säger 70-tal om planksteken, men den förekom garanterat också på 80-talet. så håll till godo!

Plankstek med oxfilé

- 1 portion
- 1 skiva oxfilé
- 3 potatisar
- 1 äggula
- 1 tomat
- 1 krm salt
- 1 krm svartpeppar
- 2 msk olja

Skär en 2,5-4 cm tjock skiva av oxfilén (eller entrecôte). Köttet skall vara mörkt, välhängt och gärna marmorat, det blir saftigast så

Ställ ugnen på 250 grader. Mosa den kokta potatisen, rör i äggula, salt och peppar.

Sätt in plankan för 10 minuter i den heta ugnen. peppra köttet (inget salt) och bryn i olja 1-2 minuter på var sida. Ta ut plankan och pensla med

lite olja.

Placera köttet mitt på plankan, spritsa moset runt kanten. Dela tomaten i halvor och lägg mellan kött och mos. Ställ om ugnen till övervärme och ställ in plankan att färdigstekas.

Efter ca 10 minuter är köttet rosa inuti. Vill du ha det genomstekt så öka tiden med 5 minuter. Servera med kokta grönsaker eller brynta lökar runt köttet och garnera med några sparrisknappar och en klick aromsmör. (ht)

Fakta/Åttiotalet

- ❖ Tjusiga antikviteter som rokokomöbler och kristallkronor är på modet igen.
- ❖ Glasbord och stålörsmöbler, gärna italienska, är favoriter, liksom pösiga skinnsoffor som helst är vita eller svarta.
- ❖ Krom och marmor är materialfavoriter.
- ❖ Spegelväggen är obligatorisk för ett sant 80-tals hem.
- ❖ Många samlar på porslinsfigurer som vita porslinssvanar med skära dunvippor och låter dem stå framme till gästernas beskådan.
- ❖ Ikea gör finrummet mer barnvänligt då soffan Klippan får avtagbar och tvättbar klädsel.
- ❖ Datorn syntes för första gången i hemmen då spel som Super Mario lanserades.
- ❖ Cd-skivan tar en större del av marknaden i slutet av decenniet och med den kommer nya möbler.
- ❖ Videon kommer och förändrar tv-tittandet. Nu kan man se vad som helst när som helst, nästan.

–Köket får en mer framträdande plats i hemmet.

- ❖ Gardinerna är gärna vit spets eller maffiga ballonggardiner.
- ❖ Den norska Tripp-Trapp-stolen lanseras.
- ❖ Tapeter med moln är en barnkammartrend. (ke)

STIRPE SKJUTDÖRRAR

Vad du än har att dölja...

STIRPE dörrar skräddarsys enligt dina mått. Rikligt med valmöjligheter. Stil och stämning åt många miljöer. Hög kvalitet allt igenom. Sparar golvyta.

OS-KÖK Bolstav. 1, tel 12 950/fax 12 940
Innehavare Ove Snällström Öppet: mån-tor kl 10.00-16.00

KRISTINA KEITTIÖ - KÖK

• ett bra val •

I inhemska kvalitet av äkta bok, furu, björk, ek, ask, betsat, lasymålat...

Vi har en lämplig lösning till varje hem. Kristina-Kök passar också varje plånbok.

• Kostnadsfri rådgivning
• 3D dataritningar i färg

OS-KÖK Bolstav. 1, tel 12 950/fax 12 940
Innehavare Ove Snällström Öppet: mån-tor kl 10.00-16.00

Mitt rum...

SEX ÅR OCH
TAPETERNA SKREK SEX!

Vårt hus låg på Vintergatan i en ful förort med ett ännu fulare namn – Furulund. Svenskare kunde vi inte bli, fulare kunde vi inte göra oss. Det var visst under senare delen av 80-talet och min första så kallade lover-boy tvingades till ett giftermål som borde gälla än i dag. Där stod jag. Med ett glest grin och undrade vad som försiggick.

Övervakningen i vår fula radhusvilla var nämligen en helgad zon. Dit fick man bara gå om man hade något där att göra. Som ett backstagepass. "Ursäkta, är du välkommen hit? Har du åldern inne unga fröken?"

Jag svarade med att inte gå upp för den fula spiraltrappan i furu, allt för ofta. Försökte intyga mig själv om att det var i protest. Men egentligen vågade jag inte. Mammans man skrämde mig. Han grinade illa, min mun med avsaknad framtand skulle gjort pr-karriär för Colgate i jämförelse. Det enda som kanske skrämde mig mer där uppe var deras gemensamma sovrum. Vilket ... Nej, jag saknar ord.

Blanda Frankensteins kläder, blodgivares generösa tappningar och Alice underlandskjol med lite sockervaddstoppling. Ut spottades silvergrå glansbildtapeter, korpsvart överkast matchande det svarta genomplastiga (vilket jag senare ärvde i förtid och glad var jag) sminkbordet, lika mörka fluffiga prasselgardiner varvat med überrött silkestyg. Det stank liksom av sex, även fast det bara var genom min djurliga drift som jag omedvetet fattade vad det handlade om.

Trendigt var det med vridna gardinbol-lar och trendiga var de vridna en och en räknat till tio. Zorro liggandes på en divan hade smält in. Om det fanns spe-gelvägg? OM det fanns spegelvägg. Mitt minne säger mig att det fanns spegeltak.

Men visst, minnet kan ju spela en ett spratt.

–Åååh ja gu va läckert det var! utbrister mamma än i dag.

För att tillägga, utan paus:

–Folk blev ju chockade när de såg det.

I dag skulle jag kunna koka soppa på hela konstellationen och om listeria i lax gör att den återkallas så skulle den här inte ens kräva ett test. Den skulle helt enkelt förbjudas, utan omsvep, att intas på offentlig plats för allmänhetens välmående. Direkt efter "innehåller höga halter av 80-talist – javisst! –bakterien som orsakar direkt död med omnejd".

Jag var sex år. Oskuld. Ont anandes vilken värld som tillät denna typ av lågvat-tenmärken. (Chockad var ju även lilla jag, ofta med gapande mun intill dörröpp-ningen.) Och det i hemmets "trygga" vrå. Räckte det inte med inredningen så kan ju pudelfrillan och axelvaddarna läggas till. Min krassa slutsats är att 80-talet inte visste några gränser.

Och så säger de att 80-talister är bort-skämda. Vilka dårar!

CECILIA LINDVALL

Fråga om
husdjur!

Har du eller ska du skaffa husdjur och undrar något? Fråga Nyan! Vår expert, veterinär Rosalie Palmer, besvarar läsarnas frågor.

Tel: 23444, e-post: redaktion@nyan.ax

Fota ditt husdjur!

Fotografera ditt husdjur och skicka in bilden till Nyan! Vi publicerar bilderna på hemsidan och på husdjurssidan.

e-post: redaktion@nyan.ax

Du kan också ställa frågor och ladda upp bilder via hemsidan: www.nyan.ax/teman/husdjur.pbs

Nya Åland

Messa Nyan!
0457-323 4444

Nya Åland

Vill du **skapa** med
hammare & spik
gör ett **besök**
i vår **returbutik!**

Vi tar emot och säljer en mängd användbara BYGGVAROR. Vi har ett stort sortiment FÖNSTER från 5 €, INNERDÖRRAR från 20 €.

Vi har till och med sånt som du inte visste fanns. Även små restlager av TAPETER, KAKEL OCH KURIOSA TING som gamla strömbrytare m.m.

Vi söker nya objekt för demontering.

Välkommen att fynda!

emmaus
BYGG- OCH MÖBELRETUREN

Skogshyddsvägen 7, Norrböle, tel. 17059,
Möbelreturen tel. 17643. Öppet vard. 7.30-16
torsdagsöppet till 19.00

Wherever I lay my hat...

När andra pratar om sitt barndomshem tiger jag still. Vilket av dem ska jag nämna? Ska jag nämna huset utanför Jakobstad i Staffansnäs där jag bodde de första åren jag har något minne av? Där min storebror lurade mig att ställa mig i vägverkets tjärtunna med mina nya fina kinaskor. Eller Saltvik Ödkarby dit vi flyttade från Jakobstad när familjen blev åländsk? Där jag gick i lekis och inte förstod att de andra inte förstod när jag pratade finska. Sedan blev det Hindersböle i Mariehamn och de gula kaninburarna. Då såg jag polisen för första gången på nära håll när de gjorde "hembesök" hos grannarna.

I Hindersböle bodde jag i flera omgångar. Efter gula kaninburarna flyttade vi över vägen till tredje våningen på huset på berget. En gång när jag blundade hela vägen upp för trappan räknade jag fel och ringde på dörren till lägenheten under oss. Det var pinsamt.

Efter en skilsmässa bodde vi några månader i Hönshuset vid sjukhuset. Där trivdes jag bra. Jag minns tydligt sista kvällen innan flytten till Tammerfors och studentbyn Messukylä. Det var den största omställningen i mitt unga liv. I Tammerfors fick jag som nioåring lära mig åka buss genom Tammerfors och byta buss åtminstone en gång för att komma till och från min skola, Tammerfors svenska samskola. Sedan blev det en kort sejour i Grelsby sjukhus personalbostäder innan vi flyttade till de gröna kaninburarna i Godby. Där fanns en hund med samma namn som min lillebror och en grannpojke som lurade mig att trollsländor bits. Mattssons parkering kändes stor som en ocean när vi skulle våga oss dit och köpa milkshake.

Från en kaninbur till en annan, vi flyttade till de röda kaninburarna i Hindersböle. Där hade mina bröder en korsspindelodling på balkongen. Därifrån gick flyttlasset till det ljusgröna underbara huset i Sviby. Sockerbetsåkrar, skog och höga berg

lämnade minnen av skidturer och indianlekar. I högstadiet flyttade vi till huset vid Åkervägen, ett stenkast från Strandnäs skola. Lemlandsvägen skördade många kattliv under den tiden och jag kom alltid för sent till skolan.

Sedan var det dags att flytta hemifrån och flyttlasset gick till Hönshuset vid sjukhuset igen. Första gången på egen hand. I ett rum med delat kök och badrum hade jag kanske ett av de roligaste åren i mitt liv.

Men allvaret tog över, det var dags att börja studera. Studentbyn i Åbo var första anhalten. Först delade jag en "studentcell" med min mor, men sedan flyttade jag ut på den vanliga marknaden och bosatte mig på Allégatan nära polis-huset. Där lyckades jag och min lägenhetskompis skramla ihop våra sista slantar till några strömmingar och potatisar och tillreda en

brakmåltid med lingonsylt. Och så gjorde vi succé som systrarna Monroe.

Åter flyttade jag på egen hand till en etta på andra sidan ån i Åbo. Där fick jag göra flera ingripanden när grannarna var lite väl våldsamma. Annars var det ett lugnt område.

När jag flyttade till Lappo fick vi punktering på bilen halvvägs till färjan i Gustavs. Som tur var hade jag inte lämnat nyckeln då så vi fick övernatta på täcken på golvet en sista natt. I Lappo bodde jag och sam-

bon först i en lägenhet i gästhem Pellas över en vinter, sedan blev det premiär i vårt hus Sellbo. Det är nog det ställe där jag bott längst sammanhängande. Men vi hann ändå bo i en radhuslägenhet medan halva huset renoverades och fick flytta in igen ett år senare. Jobbet tog oss till Mariehamn där vi bodde i en tvåa på Klintvägen ett år innan en ännu en barnafödsel ledde oss tillbaka till huset i Lappo. Nu är vi stadsbor i Dalbo. Var vi hamnar sedan är ännu skrivet i stjärnorna.

NINA SMEDS

Se det med egna ögon!

www.24.ax

Nybygggnad eller renovering på gång?

Vi har fönster och dörrar för dig.

Välkommen in!

Vi har fönster, ytter-, balkong-, lägenhets-, förråds-, inner-, bastu- och branddörrar med "Förmånlig paketprissättning"

Fenestra Center Vikingagränd 1B, AX-22 100 Mariehamn.
Tel: 12 573, Fax: 12 514
e-post: info@emretsson.ax • www.fenestra.fi

Öppet måndag-fredag 08.30-17.00
(lunch 11.00-12.00)

Fönster och dörrar
FENESTRA
Bättre service.

Från 1970-tal till -09

Aldrig glas. Aldrig rostfritt stål. Det var de två starkaste ledstjärnorna när köket började göras om.

Glas och blanka metallytor fångar upp vartenda ett fingeravtryck, och så skall det gnidas och putsas för att se ut så där som i inredningstidningarna. Gör man det inte så ser det för jävligt ut. Det finns inget mellanting.

Ett kök som är 30 år behöver litet hjälp. Planeringen har pågått i snart 10 år, så att det inte skulle kännas för brutalt när dagen var inne. Det var den i våras. En av elplattorna gav upp hälften av funktionerna, en annan var konstigt lös.

Om man byter håll så byter man fläkt. Och så byter man ugn, för ugnen var kopplad till klocka och snabbplatta och ville dessutom inte värma grillen annat än om maken försiktigt gjorde någonting som jag aldrig lyckades med.

Enkla, praktiska grejer var mitt önskemål.

Det blev en ugn med fler program än jag har hunnit prova på 8 månader.

En håll med två induktionsplattor och två gaslågor, helt enligt önskelistan. Egentligen två hållar bredvid varann, men det ser folk inte, för

de hålls ihop av en ram i borstat rostfritt stål. Kåpan på insidan av fläkten är fodrad med samma plåt, tillsågad och bockad i Norrböle.

Och ugnen? Samma gråblanka metall. Men man behöver inte putsa den på insidan, det finns det ett program för.

Sen kom turen till det som var tänkt som matvrå, men som vi aldrig har använt. Där stod ett bord, fullradat med kokböcker och urrivna recept, som inte fick rum någon annanstans.

Ut med bordet. In med – ett vinskåp i rostfritt stål och rökfärgad glasdörr.

Jag skulle få en arbetsbänk med lådor och ett överskåp. Plus bokhyllor för det där som inte fick rum. Lådorna var tänkta för allt det osorterade. Lösbladsarkivet.

Arbetsbänken är i vackert trä, som skall oljas då och då. Dörrar och lådor har grå aluminiumram och rökgrått glas. För att passa ihop med vinskåpet! Och så två ordentliga bokhyllor i vitt för allt det där som inte fick rum. Med lådor för det urrivna, som kanske sorteras upp någon gång. Kanske.

Och jag älskar alltihop! Jag njuter!

Det enda som nu saknas är en snygg kökspall. Jag såg en för ca 400 euro i borstad, gråblank metall...

Men när det blir dags att byta kyl och frys (de är från 1978, när huset byggdes, vackert tegelröda liksom den gamla ugnen och hällen). Då gäller bara en sak. Inte vitt. Tror jag.

HARRIET TUOMINEN

Tror du att räntorna kommer att stiga?

Passa på att behålla dina låga räntor!

Säkra ditt bostadslån med

Räntetak

= Din ränta kan inte stiga över räntetakets nivå. Sjunger räntorna så får du ta del av räntesänkningarna.

Lånegaranti

= Bostaden kan belånas till 70 % av marknadsvärdet, för resterande 30 % kan lånegaranti tecknas. Med lånegaranti behöver du inga utomstående borgensmän eller pantsättare för ditt bostadslån.

Återbetalningsskydd

= En försäkring som hjälper dig med lånebetalningen ifall något oförutsett skulle hända.

Totalt 200.000 euro i volym ger **500** euro/år

Volymen t.ex:

- bostadslån	180.000
- billån	15.000
- konto	2.000
- fonder	3.000
Totalt	200.000

Din volym berättigar till Andelsbankens bonus om du är ägarkund i banken.

Du vet väl att du bl.a. kan betala Pohjolas försäkringar med din bonus.

Välkommen in till oss!

Andelsbanken
FÖR ÅLAND

www.andelsbanken.ax Tel 6330*

MESSA NYAN

**Sänd SMS/MMS till
0457-3234444**

STRÅLANDE
tider för dig som vill spara

**SPARA
upp till
500€**

**CONTURA
585:3**
Ord.pris 1950€
**NU
1690€**
med valfri
överdel

Lättplacerad kamin
på snygg pelarfot

Täljstenskamin
med extra stor
eldstad och med
värmehylla

**CONTURA
660T:5**
Ord.pris
2800€
**NU
2350€**
med valfri
överdel

Fler modeller till kampanjpris hittar du på www.nibefire.se

Gäller tom
6 mars 2010

Contura
Hus & Fritidscenter
Uppgårdsvägen 3, tel 14 554

**SKYLIFTAR – SAXLIFTAR
STUBBFRÄSNING – FÖRRÅDSCONTAINERAR**

SAXLIFT

- Smalsax som klarar de flesta dörrhåll
- Endast 760 mm bred
- Arbets höjd 8 m
- Förlängningsbar plattform
- Godkänd för 2 personer
- Vita däck som ej lämnar märken
- Körbar vid upplyft läge
- Godkänd även för utomhusbruk

Simon Björklund Ab

Ring för mer info 040 585 1237
firnasimon@hotmail.com

ÅMT Prata på 5000 minuter och 5000 SMS

För endast **34,90** € per månad, när du befinner dig inom Åland, får du ringa mäktiga **5000** minuter till andra ÅMT-abonnemang och det fasta 018-nätet. Du får dessutom skicka smått fantastiska **5000** st SMS till alla andra ÅMT-abonnemang. Prata på med ÅMT!

Kontakta vår kundtjänst: 0800-93 553, info@amt.ax eller gå in på vår hemsida www.amt.ax för mer information.

För samtal och SMS som överstiger detta eller som går till andra operatörer debiteras normal taxa: 0,078 € per samtalsminut och SMS inom Åland och fasta Finland. För samtal eller SMS gjorda i utlandet, se prislistor på vår hemsida för närmare information och utlandstaxor. Avtal om 12 månaders bindningstid gäller för detta erbjudande.

Bygga & renovera

sektion 2

NYA ÅLANDS TEMATIDNING FREDAG 19 FEBRUARI 2010

Ekotänk

**Från pastell
till vita
lantkök**

**Trädgårdens
ljusa framtid**

Plast i snickeriet

Nya Åland

Trädgårdens framtid är så

Monets trädgård. Medan trädgårdsintresset i Norden låg mer eller mindre i dvala värderades det konstnärliga odlandet högt i resten av Europa. Restaureringen av Monets trädgård i Giverny i Frankrike blev omedelbart en succé.

Det hände inte mycket positivt i de nordiska trädgårdarna under 1900-talets senare hälft.

Men då seklet började lida mot sitt slut förändrades allting och ingenting tycks bromsa den explosionsartade boomen.

Den sista stora trädgårdsläran som basunerades ut till allmänheten och som också slog igenom var funktionalismen.

De ledande arkitekterna hade redan på 1920-talet börjat förespråka rena linjer, enkelhet och ljus som drivande element i de nya hus som byggdes. Snart skulle arkitekterna inte bara nöja sig med byggnaderna utan också blanda sig i det som fanns utanför dem. Tyvärr.

Enligt funktionalismen skulle trädgården vara en chosofri mötesplats mellan huset och den kringliggande naturen. Ju färre ingrepp från människan desto bättre.

Som navelskåderi

Trädgården skulle vara öppen, den skulle vara osymmetrisk och de växter man trots allt planterade skulle få breda ut sig fritt.

Barträden lyftes till skyarna. Dessutom kan man hitta bland annat rhododendron, syrenhortensior och vresrosor i de typiska funkisträdgårdarna. Gräsmattan blev ett måste medan man fnös åt blomsterrabatter, bersåer, formklipping och grönsaksland.

Funktionalism kommer från ordet funktionell och det var precis det trädgården skulle vara. Underhållsfri och tillägnad lek och umgänge. Njutning, sinnlighet och romantik klassades som paller, intresse för enskilda odlade rarite-

ter som navelskåderi eller tantsyssla.

Envis rot

Den här trenden slog en rot som envist höll i sig i flera decennier. Medan modet och inredningarna växlade under de olika årtiondena från 1950-talet och framåt hände det förvånansvärt lite på trädgårdsfronten.

Här hos oss i Norden. På Kontinenten och i Storbritannien såg det, gudskelov, annorlunda ut. Några tog visserligen till sig funktionalismen eller som den kallades i resten av Europa, modernismen, men majoriteten gav inte avkall på den traditionella trädgårdskonsten.

Trädgårdsintresset levde kvar med oförminskad styrka. Man förädlade och planterade, skapade och njöt.

Livets mening

Medan vi här hemma glömde bort våra gröna rum gick man till exempel i Frankrike med själ och lust och massor av pengar in för att rekonstruera konstnären Monets trädgård i Giverny. Och då som nu var Chelsea Flower Show den absolut största årliga trädgårdshändelsen i hela världen.

Den berömda trädgårdsförfattaren **Lotte Möller** gjorde 1983 sitt första besök till Chelsea Flower Show och hon är övertygad om att det förändrade hennes liv.

Återkommande evenemang. Chelsea Flower Show är ett bra exempel på hur den engelska trädgården är och har varit en högt värderad del av samhället. Första showen hölls 1862, på den nuvarande platsen har den arrangerats sedan 1913.

–Och så alla dessa entusiastiska personer som inte gjorde det minsta för att dölja att *gardening* för dem var livets mening, skriver hon i kapitlet om utställningen i boken ”Tankar om trädgården”.

Eldsjälar fanns

Möller fortsätter med att beskriva läget hemma i Sverige.

–Gillade man mot förmodan att ägna sig åt trädgårdsarbete fick man ligga lågt med saken om man inte ville bli betraktad som en kuf. Det var på sin höjd en snäll pensionärshobby medan aktiva och kreativa människor skulle segla, fjäll-

vandra, spela golf, gå på språkkurser, trycka batik, samla konst och bygga om huset. Allt utom att pyssla med något så löjligt som blommor och blad.

Men under hela den tid då våra nordiska trädgårdar var rent ut sagt bedrövlige fanns det några eldsjälar. Människor som pläderade för att trädgården skall vara ett slutet rum med utrymme för känslor och upptäckarglädje. Människor som i ord och bild stönade över öppna gårdsplaner med fula gräsmattor.

Historisk skamfläck

En av eldsjälarna var journalisten och förfat-

Å ljus den kan bli!

Ny enkelhet. Trädgårdsarkitekten Ulf Nordefjell har i sin design tagit till sig funktionalismens grundtankar om rena linjer och närhet till naturen. Men i hans skapelser tillåts betydligt större känsloutsvävelser i trädgården än under 1900-talet.

taren **Karin Berglund**. Allt fler började på 1980 talet läsa hennes första trädgårdsböcker och hennes spalter i Dagens Nyheter, allt fler började tänka om.

På 1990-talet tog utvecklingen fart. Det började komma ut trädgårdsböcker som sålde. 1993 startade Nordens ledande trädgårdstidning Allt om Trädgård och sedan dess har förlaget årligen kunnat redovisa en kraftigt ökande upplaga.

Boomen kulminerade i full blom lagom till millennieskiftet och det gamla seklets brist på trädgårdsintresse kunde lämnas bakom oss som en historisk skamfläck.

Är tolerant

Sedan dess odlar vi som aldrig förr. Trädgårdsturismen växer i hela västvärlden och

små och stora städer tävlar om att anlägga gröna dragplåster.

Det kanske mest intressanta med det nyvaknade trädgårdsintresset är att det från början har varit och fortfarande är tolerant. Det handlar inte om en enda lära som alla bör rätta sig efter. Det handlar om glädjen att odla, upptäcka och njuta.

Men visst finns det trender. Under 2000-talets första årtionde har vi hunnit avverka bland annat engelska cottage gardens, japanska trädgårdar, vita rabatter, medelhavsträdgårdar, formträdgårdar...

Varit modeflugor

Trenderna har varit modeflugor som flugit in och flugit ut. De har inte presenterat något helt nytt, det mesta har kunnat härledas till tidigare ske-

den i trädgårdshistorian.

Det enda helt nya jag kan komma på är introduktionen av prydnadsgräs i blomster-rabatterna och då främst i form av holländaren **Piet Oudols** design. Han har under de senaste 30 åren varit känd och aktad i resten av Europa, först efter millennieskiftet nådde hans läror Norden.

Just nu behöver man bara se på de svenska och finländska tv-tablåerna för att inse att den största trenden heter köksland. Vi skall själva odla det vi äter och vi skall odla ekologiskt.

Blir livsstil

Årets trend inom prydnads-trädgården är å ena sidan landskapsarkitekten och designern **Ulf Nordefjells** ny-funktionalism med naturen som ett viktigt element i träd-

Fakta/Populära växter

Sedan 1950-talet har det kommit oändligt många nya växter och förädlingen i världen har ett stort kommersiellt värde. Varje år presenteras flera nya sorter, att lista dem i en tidningsartikel är omöjligt.

Däremot kan man lista vilka perenner som har fått extra uppmärksamhet sedan trädgårdsboomen slog till på 1990-talet.

Årets perenn är en svensk kampanj som har perennaodlarna bakom sig. Odlarnas målsättning är att skapa intresse för sorter som de anser att förtjänar extra uppmärksamhet för att de alltid är friska, hårdiga, vackra och lättodlade.

- 1997 – Stäppsalia
- 1998 – Röd solhatt
- 1999 – Jättedaggkåpa
- 2000 – Kärleksört 'Matrona'
- 2001 – Ulleternell
- 2002 – Blodnäva 'Max Frei'
- 2003 – Rödblågig alunrot
- 2004 – Sköldpaddsort
- 2005 – Stjärnflocka
- 2006 – Kransveronika
- 2007 – Jättetåtel
- 2008 – vitblommande fläckig lungört
- 2009 – gullnattljus
- 2010 – Koreansk plymspirea

Koreansk plymspirea

gården och å andra sidan de varma och dramatiska knallfärgernas återvändo efter flera år av vitt och pastelltoner.

Framtiden då? Tja. Jag tror att den globala uppvärmningen och miljödiskussionerna kommer att leda till att intresset för kökslandet förstärks ytterligare och förändras från trend till att bli en livsstil.

Det allt mer hektiska arbetslivet kommer i sin tur att leda till att allt fler får upp ögonen för det stora rekreationsvärdet trädgårdsarbetet har.

Kort sagt: Trädgårdens framtid är så ljus den kan bli!

TITTE TÖRNROTH-SARKKINEN
tittle.tornroth@nyan.ax

Foto: SEPPÖ SARKKINEN

Trasigt fönster?

Vi hjälper dig!

Eriks GLAS

Tel: 19 358 Mobil: 0400-476 082

• ARBETSKLÄDER • SKYDDSKLÄDER •

Rejäl arbetskläder

Jobbar du i knähöjd är detta byxorna för dej –
lätta och skyddar knäna

Knäskydd 12,60
Bälte 13,66

71,25

Snickers Wind Stopper mössa

23,30

Vinterkänga utan aluminium-tåhatta

139,-

Arbetsjacka med löstagbar huva, vind- och vattentät, syns bra

129,-

SNICKARBYXAN

TEL. 15 561

Ålandsvägen 35

Öppet vard. 9.15-17.00, lörd. 10-13

• ARBETSKLÄDER • SKYDDSKLÄDER •

HUSET VAR HELT RÄTT -MEN

Ingela Lönngren och Marcus Lindholm hade både tur och otur när de 1991 byggde sitt Eksjöhus i stadens nya bostadsområde Dalbo.

Heliga birman Prille har fyllt 18 år och hörseln har blivit sämre. Men han går fortfarande ut på gården när vädret är bra.

Två blev ett. Marcus Lindholm och Ingela Lönngren tog bort väggen mellan vardagsrummet och matsalen för att han skulle få plats med sina böcker. I dag räcker inte de här hyllorna till för hans samling.

Tur för att de fick arrendera Östra stenliden 4, den stora hörntomten som Ingela hade fastnat för.

–Det var vårt första alternativ. Jag såg en stor och fin trädgård framför mig, utan grannar på alla sidor, minns hon.

Och otur för att de köpte sitt hus precis före lågkonjunkturen som drabbade Finland.

På tre år hade de bostadssparat ihop 100.000 mark (knappt 17.000 euro) men det räckte inte långt. Med 16 procents ränta på sina dyraste lån fick Ingela och Marcus lära sig leva snålt. Det blev många middagar på potatis och svamp och de tog hand om varenda returflaska. Ändå jobbade båda två heltid, samtidigt som Marcus studerade i Stockholm. Marcus och Ingela gillar att resa, men 1992 räckte reskassan inte längre än till Norrtälje.

I mitten av 90-talet fick han ett arv som räckte till att betala bort de dyraste lånen. Den sista amorteringen gjordes 2008.

–Medelräntan på lånen på 600.000 mark låg runt 6 procent. Jag tänkte på det som hyra, säger Marcus.

Nu äger de också marken som huset står på. Nyligen betalade de 14.465 euro plus skatter till staden för 900 kvadratmeter.

Kataloghus

Så vad fick de för sina pengar? ”Kvadraten” är ett typiskt 90-tals-kataloghus, säger Marcus.

–Man tittade på broschyrer och valde det som såg bra ut.

Och det passade för en husspekulant med ”fem tummar på varje hand”.

Men några modifikationer gjordes. Parketten i vardagsrummet och matsalen blev bok i stället för ek, som Ingela tyckte var för murrigt. Väggen mellan vardagsrummet och matsalen

togs bort så att Marcus skulle få plats för sin imponerande boksamling längs en lång vägg. Det betydde att det stora rummet saknar fönster mot norr, och att det går en stor balk längs taket där väggen skulle ha varit.

–Det är vår conversation piece, säger Ingela.

Det betyder att gäster ofta lägger märke till och kommenterar balken.

I köket byggdes en liten källare med brant trappa, med plats för potatis, viner och övervintrande blommor. De fick tillstånd att höja vägglivet och bygga en trappa till vindsvåningen. Vindstrymmet har de delat upp så att Ingela har en vävstol i sin hörna medan Marcus förvarar sin ölburkssamling och böcker som inte ryms i vardagsrummet i vindens norra ände.

Som förhållande

–Ett hus är som ett förhållande. I början är allt rosenrött och fantastiskt. Efter ett tag börjar man se alla skavanker och tillkortakommanden, men till sist upplever man nog ändå att allt är ganska bra, säger Ingela.

Hon var länge missnöjd med den aningen uringula färgen på köksväggarna. Det blev inte alls så som det såg ut på färgproverna. Så fort pengarna räckte till - och det tog några år - lät paret tapetsera väggarna.

Uppvärmningsalternativ behövde de inte fundera på. Fjärrvärme gällde för alla Dalbobyggare.

–Det passar oss perfekt. Om det händer något är det bara att lyfta på telefonluren så kommer yrkesfolk hit och fixar. Det har bara blivit en handfull samtal genom åren. Grundavgiften är hög, men man slipper alla problem.

Huset ser i stort sett likadant ut idag som när Marcus och Ingela flyttade in.

Höjdes en aning. Staden tillät inte ett tvåplanshus på tomtens men vägglivet på Eksjöhuset fick höjas så att vindsvåningen blev användbar. Till höger ses garaget som Marcus och Ingela lät bygga när de dyraste huslånen hade amorterats bort.

–Alla möbler står precis där vi ställde dem, säger Ingela nöjt.

PATRIK DAHLBLOM
patrik.dahlblom@nyan.ax
tfn 528 467

ERKKI SANTAMALA
erkki.santamala@nyan.ax
tfn 528 470

Sovrummet. På nedre våningen finns också ett arbetsrum med sovpåls för gäster.

Hennes hörna. På vindsvåningen finns det plats för vävstol.

Köket. Vitrinskåpen till höger var en storlek för små, så utrymmet ovanför dem blev en liten hylla.

TIDPUNKTEN FEL

Gammalt - och nytt. I det modernt utrustade köket finns en Smålandsspis i gammal stil och en spiskupa i plåt.

Fakta/Nittioalet

Hus: Eksjöhuset Kvadraten

Byggår: 1991.

Pris: 700.000 mark (cirka 117.000 euro)

Uppvärmning: Fjärrvärme. En kall vintermånad kostar det runt 150 euro inklusive grundavgift, på sommaren cirka 60 euro.

Storlek: 110 kvadrat på bottenvåningen plus 60 kvadrat på vinden.

Personer i familjen: Två vuxna.

Antal rum: Tre plus kök på bottenvåningen.

Största ändringen sedan byggåret: Tamburen och köket tapetserades 1996. Verandan förstörades 1999 med fyra brådor.

Nöjdast med: -Vi är rätt nöjda med det mesta

Skulle göra annorlunda i dag: -Vi skulle vara mera på plats under byggets gång. Då hade vi kanske sluppit de gula väggarna.

Vin och potatis. Det lagras i den här lilla kökskällaren.

Minisamlingar. Allt kan man samla på - till exempel små spritflaskor och engelska hus.

Annonsera i den tidning du själv läser!

TK rör

**UTFÖR RÖR-
INSTALLATIONER**

- Nybyggen
- Renoveringar
- Service

Tel 0457 374 9782

**Dahlbloms
MÅLERI**

**Målning
och tapetsering
utföres.**

Tel 31175
gsm 0407468271

**FASTIGHETS-
ÄGARE**

**Skylift uthyres
med eller utan hjälp.**

- Nedtagning av träd
- Rensning av stuprör
- Byte av lampor mm.

SVH

Tfn 040 5845 122

SmålandsVillan

www.smalandsvillan.se

Vi överlämnar inget som vi inte vill bo i!

Myresjöhus

www.myresjohus.se

Arkitektritade med hög funktionalitet

Finnlamelli

www.finnlamelli.fi

Timmerhus för varje plånbok och behov

Puustelli
MADE IN FINLAND

www.puustelli.com

Puustelli kök, även inredningar för badrum
samt lösningar för såväl garderob,
tvättstuga och groventré

*Titta in till oss och hämta kataloger,
få inspiration och hjälp med planering*

Lindén Byggkonsult

Ålandsvägen 23, tel 15 212

Öppet mån-fre 9.00-16.30

herbert.linden@myresjohus.se

NYHET! SKIL

Fullt sortiment SKIL elverktyg

Sticksåg 4170
400 Watt **41⁰⁰**

Multislip 7208
med åtta tillbehör,
för slipning på alla ytor **78⁰⁰**

**Skruvdragare /
Borrmaskin**
10 mm snabb-
chuck **41⁰⁰**

DAX
DELAR MED FÖRDELAR

Vikingagränd/Lövdalsvägen. Tel 31 210
vardagar 8.30-17.00,
lördagar 10.00-14.00

BEHÖVER DU HJÄLP MED:

- Grundarbeten
- Husdränering
- Dikningar
- Fyllningsmassor
- Gräsmattor
- Vagarbeten
- Grus
- Sällad matjord

Kontakta då:

KARLSSONS
Schakt & Transport Ab
GSM: +358(0)457548 3295

DIN LOKALA MARKENTREPRENÖR**Den varma grunden till ett bra boende****BEGÄR OFFERT!**

Tel. 0457 371 3991
vvs@aland.net

- individuell
- ekonomisk
- 10 års garanti

WARMIA
GOLVVÄRME

www.warmia.fi/swe

En brand uppstår alltid oväntat...

Försäkra dig om att din
BRANDVARNARE FUNGERAR!

Räddningsverket, tel 531 491
www.mariehamn.aland.fi/rv

VI SÄLJER OCH MONTERAR

måttbeställda
varmförzinkade EAB
vikportar, slagdörrar,
gångdörrar och
entrépartier i stål

För industri, lantbruk,
lager, garage o.d.

För närmare info. kontakta

MATSSONS
SVETS Kb

VESTANSUNDA

Tel. 32 449,
GSM 0400 529 882

www.mattssonssvets.com

Mitt rum...

ROSA FÖR KÄRLEKENS SKULL

Det gamla huset skulle rivas. Det som hade heltäckningsmattor i alla rummen på vinden, brun korkmatta i köket och plasttapet som buktade i badrummet. Det huset hade en råtta som åt min banan som jag lämnat i dagisväskan. Det var sannerligen tid för ett nytt hus, och renoveringen blev en rivning efter att byggmästaren konstaterat att "det bara var tapeterna som höll upp väggarna". De är ofta ganska uttrycksfulla, byggmästarna. Får en att fatta läget snabbt.

Jag stod på vägen och såg på då grävskoporna högg tag i väggarna till mitt sovrum. Det var konstigt att se in i ett halvt rum, med trasiga väggar som sårytor rakt ut i tomma intet. Jag hoppades att vi hade kommit ihåg allt, att inget fanns kvar i huset. Sen fanns inte huset med råttan längre.

Det nya huset skulle bli stort, pastelldominerande och ljust. Vita köksluckor, grovkök och bårder med rosa rosor. Det fanns rum för alla fyra barn, en toalett på varje våning och klinkers i hallen. Det var tjustigt. Särskilt klinkersens eftersom vi bodde på

landet med en väg som förvandlades till lervälling mellan oktober och april varje år.

Min mamma låg på BB då huset revs. Vi flyttade in i det nya huset då min syster var åtta månader.

Mitt rum hade tapeter i ett svagt ruttmönster i pastell. I mitten på väggen fanns en lila list och ovanför listen var väggen vit. Vårt hus kände inte till 80-talets neon och skrikighet, skulle man haft dålig syn skulle alla inredningsdetaljer sett vita ut. Huset som rivits var murrigt, vårt nya hus var ljust. Skirt nästan.

Fördelen är förstås att väggarna inte på tjugo år blivit omoderna. Nackdelen är kombinationen fyra barn och ljusa väggar. Det säger sig självt.

Mitt rum vette mot vägen vi kallade Färvägen. På den gick grannarna efter posten. Jag ristade in smäktande hjärtan och namn på nattduksbordet (till mina bröders stora förtjusning när de övertog bordet långt senare) och stickade min första tröja sittande på sängen lyssnande på ljudbok.

Då min syster behövde ett eget

rum fick jag flytta ner i syrummet. Det hade svagt rosa väggar. Där satt min blivande man och jag och åt blåbärspaj på vad man idag skulle kalla första dejten.

Någon råtta har aldrig syns till i det nya huset.

KARIN ERLANDSSON

**MESSA
NYAN**

**Sänd SMS/MMS till
0457-3234444**

GRÄVMASKINSARBETEN

T.ex. husgrunder, avlopp, vägar m.m.

- Krossgrus • Lastbilstransporter

**Åkeri Söderström
& Karlsson Ab**

Lumparland, tel 35 660

Putte 0400 988 516 Stefan 0400 498 208

TK KAKEL & BYGG
Innehavare Tomas Koskinen

- ❖ Badrums- /köksrenoveringar
- ❖ Hus- /nybyggnationer

Tel 44 080 GSM +358 457 342 1895

VÄRME VARMVATTEN VENTILATION

Med värmepumpar kan du
få allt detta till ofattbara
låga elkostnader.

Vi har i dag ett flertal olika
alternativ för fritidshus/
egnahemshus samt större
utrymmen.

Electrolux
makes life a little easier™

För mer
information
samt offert
kontakta oss!

F:ma Varmvind
GSM 0457 087 8869

45 ÅR I BRANSCHEN

BETONGRIVNING

- Pikning
- Klippning
- Golv-/väggsågning
- Betongborrning

Karlssons GRÄV AB
tel. 0457 313 5406

Vi utför även markarbeten, grus och fyllningsmassor m.m.

Vi på Olles står till tjänst med

ELINSTALLATIONER

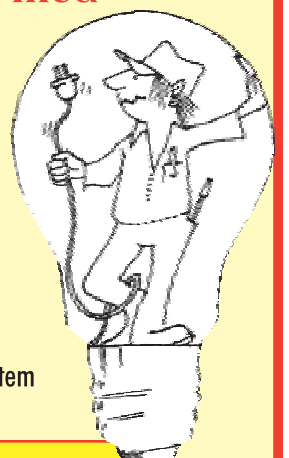
När du planerar att bygga nytt eller
renovera gammalt

EL SERVICE & REPARATION

av hushållsmaskiner, storköks och annan
elutrustning

FÖRSÄLJNING

armaturer, elapparater och elmaterial.
Solcellsanläggningar och luftsolfångarsystem
Panasonic luftvärmepumpar

OLLES EL
Bygatan 1, Godby Tel. 41 300

ÖPPET: Vard. 8-17

Terrakotta. Väggar skulle inte se tapetserade, utan svampade ut.

Terrakottavägg och bårder

Allmog romantiken höll sig kvar in på 90-talet när den sedan övergick i engelsk cottage-stil med bland annat Laura Ashleys nostalgiska blommönster. Nu blev också jordfärger och levande "handgjorda" tapetmönster populära, menar Nordiska museet.

På 90-talet skulle tapeterna inte se ut som tapeter, utan som väggar som hade svampmålat eller laserats, gärna i terrakotta. Bårder i allmogestil fullbordade rummet.

Kök i björk eller bok, med koboltblått kakel var enligt Allt i hemmet trendigt under 90-talet. (ke)

Minnen från snickeribranschen

Vardag. Innehavare Göran Johansson i Sagulins snickeri.

Foto: STEFAN ÖHBERG

Sagulins snickeri har gjort bland annat receptionen i Mariebad.

Nyligen avslutades också renoveringen av Gustaf Erikson-villan.

Det är således framför allt specialbeställningar som snickeriet numera gör.

– Sjöfartsmuseet är också en typisk renovering som vi kunde jobba med, säger **Göran Johansson**.

Hans kontor har ännu inte nått dataåldern och är troligen ett av få kontor på Åland utan dator.

– Vi tillverkar saker i så små serier att det är onödigt att föra in det på dator. (ke)

Fakta /Nittioalet

❖ 80-tals bubblan spricker och nu finns inte lika mycket pengar längre. Nu handlar man smart, lågprisalternativen och plagiaten är lika snygga men betydligt billigare.

❖ Förvara blir snyggt, med boxar och snygga hyllor. Begreppet för boendet är "compact living".

❖ Datorn finns i de flesta hem.

❖ Tv-programmet Äntligen hemma börjar sändas i slutet av 90-talet.

❖ Disneyfigurer, som till exempel Pochahontas, syns på lakan och textilier.

❖ Förändringarna sker fortare och trenderna håller inte lika länge. (ke)

Skär laxköttet i bitar och trä upp dem på spett tillsammans med jätteräkorna.

Koka riset enligt anvisningen på paketet. Fräs alla grönsaker på en gång i matoljan i en stor kastrull. Fräs på medelgod värme i ca 4 minuter. Blanda i det färdigkokta riset. Håll varmt. Pensla grillspetten med grilloljan och krydda. Grilla dem i 3-4 minuter på var sida. Servera med grönsaksriset. (ht)

STADSARKITEKTEN BERÄTTAR

Sirkka Wegelius

1990-talets Mariehamn

Stadsbilden gjordes mer enhetlig genom att man fyllde i tomma ytor. Småhus och köpcentrum

byggdes, men få höghus. Husen som byggdes skulle anpassas till närliggande hus. Tomterna blev mindre,

ett exempel är Dalbo. Ett typiskt hus är Sittkoffs. (ke)

90-tal med grillspett

Det började med att vi halstrade korv vid majbrasan och strömming över glöden i köksspis (vem minns?). Det var enkelt, billigt, på intet sätt lyxigt men ändå gott. Riktigt gott.

När vi blev stadsbor och inte längre hade vedspis och majbrasa så måste vi hitta på något annat. Grillning slog igenom på allvar på 90-talet och har inte visat tecken på att avta. En tid skulle allt träs upp på spett.

Fisk- och skaldjursspett med ris

400 g benfri lax
12 jätteräkor eller scampi
3 msk het grillolja + grillkrydda, mot det mexikanska
3 dl ris
1 dl paprika; fint skuren
1 dl purjolök; strimlad
1 dl sockerärter; strimlade, eller haricot verts
1 lök; finhackad
1-2 vitlöksklyftor, finhackade
2 msk matolja

• MÅLNING • TAPETSERING • MATTLÄGGNING

Målerifirma S&M

Ole tel/fax 36 093
GSM 0400 229 456
Henry tel/fax 36 179
GSM 0400 471 751

Weekend House
VISNINGSBASTUR
TILL SALU!

Sailor 9B
Normalpris 8.535,-
6.990,-

Komplett kaminutrustning + värmeskydd ingår.

UTSTÄLLNING vid Dax agenturer!

Sailor 13A
Normalpris 11.820,-
8.990,-

Komplett kaminutrustning + värmeskydd ingår.

Några fabriksmonterade bastur i 95 mm B-Klass stock:

Petri 10 "Light" fr. **6.690,-** inkl. frakt

Alvar 11 "Light" fr. **6.190,-** inkl. frakt

Weekend House

BENGT GRANHOLM Ab

bengt.granholm@aland.net

Torggatan 13A (ovanför Sittkoffs) Tel. 16 929 - Fax 16 429

www.weekendhouse.com

Lösvirkets HUS P

Det doftar fortfarande trä och målarfärg i Marika Mörens och Peter Holmströms nybyggda hus i Saltvik. De flyttade in i september efter ungefär ett års bygande.

–Jag minns hur bra det kändes då jag första gången duschade. Huset var så nytt att golvet fortfarande var dammigt av kakelputs, säger Marika Mörn.

Öppna ytor. Vardagsrummet mitt i huset. Det stora fönstret vetter ut mot vattnet.

Innan Marika Mörn och Peter Holmström bestämde sig för att bygga i Saltvik Kvarnbo letade de efter både hus och tomt på andra ställen.

–Men vi visste ju hela tiden att den här tomten fanns, det är Peters föräldrar som ägde den och de bor grannar. Nu på vintern blir det mörkt så fort, men på sommaren är det helt fantastiskt, säger Marika.

Och visst anas utsikten redan nu: gårdsgårdar, björkar och hage ner till viken.

–Vi jämförde alla andra tomter vi såg med den här, och ingen var bättre.

Runt huset finns en tomt på 4500 kvadratmeter.

–Så fort det bara går skall vi bygga en altan ner mot viken. Småningom skall det byggas garage och så vill vi ha något nere vid vattnet. Det finns att göra, säger Marika.

Lösvirke

Ungefär ett år tog det att bygga huset. Hela huset är byggt från grunden med lösvirke med hjälp av Peters pappa som lämpligen har byggfirman Oves bygg. Huset ritade de tillsammans med Peters föräldrar.

–Vi var med hela vägen och fick lära oss alla steg innan huset stod klart. Dessutom var det enkelt att ändra sig vartefter om det var något vi tyckte blev mindre bra.

Peter har spacklat och målat, Marika har tapetserat.

–Det var enklare än jag trodde att bestämma sig för tapeter och färger. Vi har haft otrolig hjälp av **Tuija** på Gottby matt och

tapet, säger Marika.

De genomgående färgerna är grått och vitt. Träslaget är ek.

–Det är enklare att byta kuddar och gardiner än att måla om. Vitt passar med det mesta.

Hemmets hjärta

Huset har två våningar där övre våningen har kök och hall och ett stort vardagsrum med fönster mot vattnet.

–Köket ritade vi i Ikeas program och tog hit med posten. Det var otroligt enkelt.

I nedre våningen finns alla sovrummen och husets bästa rum: badrummet med badkar och bastu.

–Jag har längtat så länge efter en egen bastu. Vi vuxna föredrar bastun men barnen är hellre i badkaret, säger Marika.

Innan de flyttade bodde de i en radhuslägenhet i Kvarnbo.

–Vi längtade hela tiden efter större ytor. Det är skönt att bara vara här, det är som det är en annan luft här.

Eget vedförråd

Det svåraste med husbygget var att göra alla val.

–Det är också förvånande hur stor prisskillnaden kan vara så det har lönat sig att orka jämföra priser. Men det tar ju tid.

Egentligen är det ingenting de vill ändra, efter dryga fem månader i huset.

–Förrådsutrymmen finns det förstås alltid för lite av, det skulle man kunna ha hur många som helst.

Den öppna spisen ville de se från så många håll som möjligt.

Därför finns den nästan i mitten på den övre våningen. Det smarta vedförrådet har Peter kommit på.

–På ena sidan är det vedförråd och på andra sidan, i barnens lektrum, är det en hylla.

Njuter

På nedre våningen har Filips rum en vägg som är målad randig i gröna nyanser, Lukas rum har en vägg på samma sätt med blå nyanser.

–Vi har lite mer färg i nedre våningen.

Datarummet skall bli ett tv-rum, än så länge är det ett "råddrum", som Peter säger.

–De har rätt alla de som säger att man skall göra allt innan man flyttar in. Inte spacklar vi och monterar lampor på kvällarna fastän det kanske borde göras, säger Marika.

–Nej, just nu bara njuter vi, säger Peter.

Har ni köpt mycket nya möbler?

–Du kanske säger ja.... säger Marika till Peter.

–Under alla tidigare år då vi bott i lägenheter har vi egentligen aldrig köpt nytt. Därför var det roligt att kunna satsa då huset var klart.

Text: KARIN ERLANDSSON
karin.erlandsson@nyan.ax
tfn 528 467

Foto: FREDRIK TÖRNROOS

Rena ytor. Peter Holmström tillsammans med sonen Lukas. Kökets stora ytor var något Marika och Peter längtade efter medan de bodde i radhus.

Blårandigt. Lukas har blå ränder på sin vägg....

...medan Filip har gröna nyanser.

På DRÖMTOMTEN

Stor garderob. Klädkammaren i sovrummet är rymlig och rejäl.

Från alla håll. Den öppna spisen är placerad mitt i övre våningen och både syns och värmer.

Fakta/Tvåtusentalet

Familj: Marika Mörn och Peter Holmström med barnen Filip, 3 år och Lukas, 1 år.

Byggår: 2008-2009

Pris: –Det blev som vi planerade. Många säger ju att man inte kan kostnadsplanera med lösvirke, men det är klart man kan och budgeten har hållit, säger Marika.

Uppvärmning: Jordvärme. Eftersom ingen trädgård fanns var det enkelt att gräva ner värmeslingor i samband med att huset byggdes.

Storlek: 200 kvadratmeter, 100 kvadratmeter per våning.

Peter Holmström har själv kontrollerat vedförrådet som blir en hylla på andra sidan väggen.

allt du behöver – ändå klöver över!

K MARKET

BOLIST
www.bolist.se

F:ma ERIK MATTSSON

Nu spänner vi musklerna!

TAKPANEL
6 mm 119,2x19,8
11,50/m²

VÄGGPANEL
6 mm 62x242 cm
11,50/m²

kronotex
LAMINATE FLOORING
DYNAMIC LAMINAT
11,50/m²

NYHET!

Parkett med
G5 klick – inga
verktyg behövs

SAGA
PARKETT
39,50/m²

NORGIPS ISOVER PAROC

GODBY TEL 43 250

VARD 09-20, LÖRD 09-16, SÖND 12-16

BYGGLAGRET: VARD 09-17, LÖRD 09-14, SÖND STÄNGT

PEUSSA

ATG OMBUD

Mitt rum...

Färdigkaklat på lastbilen

Jag beundrar alla som bygger sitt hem med sina egna händer.

Men jag kan inte. Och har inte tid. Eller lust att avsätta tid. Inte min sambo heller, så vi beslöt att köpa ett nyckelfärdigt hus. Som om det skulle vara så mycket lättare. Valmässigt, alltså. För alternativ finns i oändlighet. Förutom det självklara, att välja ett företag som säljer koncept med nyckeln i hand, går det lika bra att rita ett eget hus – eller plocka ett valfritt man gillar – och ta ritningarna till någon som som färdigställer det från utsidan hela vägen in.

2000-talet bjuder husköparen på många val. Alldeles för många.

Jag rekommenderar andra i husköpartagen att bläddra i huskataloger till förbannelse. Släng sedan alla de som bara är "kanske" och fokusera på de ni gillar bäst. Då har ni begränsat er till en någorlunda överskådlig del. Resten beror egentligen på plånbokens storlek.

Jag var helt övertygad om att jag ville ha ett stort tvåvåningshus. Rekreationsavdelningar (inte toaletter), spelrum, gym, bibliotek och biorum. Helst en källarvåning som skulle inrymma jukebox, biljardbord och bar.

Prismässigt nedslogs mina planer snabbt. Men också det realistiska tänkandet från min andra hälft. Som det där med att allt måste värmas upp och betalas därefter. Eller det där med någon måste städa eländet. Städning är ungefär det jobbigaste som finns.

Över tid insåg jag att det hus vi bygger är ett hus vi ska bo i ända tills ålderdomshemmet kallar. Jag är trött på att flytta efter elva gånger. Tanken var liksom att huset är där jag ska bo och nästa flytt får barnbarnen ta hand om. En gammal tant, potentiellt med rullator och sneda knän, är inte gjord för ett flervåningshus.

Det begränsade valen en del. Ett enplanshus, möjligen en mindre 1,5-plansvillan, var målet. Därmed kunde jag stryka ungefär fem sjättedelar i alla kataloger vi sparat. Men sedan då? Hur många herrans sovrum behövs? Tänk om jag en dag blir mamma till sexlingar? Måste jag tänka så preventivt att jag bygger för dem? Finns utrymme att tillfälligt ackommodera i vardagsrummet?

Åter var jag tvungen att tänka framåt. Vad ska vi med fem sovrum till när barnen är utflugna? Det där måste lösa sig ändå på något sätt.

Efter månader i val och kval var vi helt enkelt tvungna att blunda och hoppa. Med ett nyckelfärdigt alternativ är det positiva att man inte behöver tänka på så mycket annat än hur man vill att det ska se ut, medan det negativa är att man helt saknar kontrollen. Strular leverantören får man sparka på ett träd och vänta.

Vårt hus kom till slut. En tidig morgon rullade lastbilarna in på tomten. Byggarbetarna slet upp presenningen och jag kunde titta in i ett kaklat kök med vitvarorna på plats. Ett par timmar senare hade kranföraren lyft alla moduler på plats och vi kunde gå från rum till rum på parketten omgivna av färdigtapetserat väggar. Jättekonstigt. Men vi var hemma.

MALIN
TILLSTRÖM

Fakta/Nollnolltal

♦ Hemmfixartrenden slog till på allvar. Vi fick Roomservice, Sommartorpet, Homes-tyling, Till Salu, Design Simon & Thomas, Arga Snickarn, Bygglov... Trenden var likadan på tidningsfronten. Nu skulle alla göra om hemma och man pratar om Timelleffekten.

♦ Saker får gärna se nötta och använda ut. Det finns till och med böcker och kurser som lär ut hur man skall få den nya Ikeastolen att se sliten ut

♦ Vitt är färgen framom alla andra.

♦ Heminredningstrenden syntes också i bloggarna där mängder av bilder på vitt kombinerat med vitt sattes ut.

♦ Väggarna försvann, och rummen. Kök, matsal, hall och vardagsrum smalt ihop till ett. Den nya trenden gjorde att vi fick många relaterade produkter på marknaden i form av akustikabsorberare.

♦ Det platta formatet på tv:n introduceras.

♦ Att vara miljömedveten är trendigt och det gjorde loppisfyndandet och auktionsropandet hetare än någonsin. (ke)

00-talets stora sallader

Om 50-talet var renons på sallader så råder det motsatta under 00-talet. Man kan strängt taget äta sallad morgon, middag och kväll, men komponerad på olika sätt. Förr revs salladerna i stor djup skål och blandades med dressing. Nu läggs de upp på stora fat, antingen de olika ingredienserna i grupper för sig eller färdigvarvat och -blandat.

Man kan utöver det gröna ha helt vanlig, grillad kycklingfilé, men carpaccio, lufttorkad skinka, gravad, marinerad lax och lövtunt skivad salami är nästan vanligare. Vi har tagit till oss rätter från hela världen och nu finns ingredienserna i de flesta närbutiker.

Carpaccio på oxfilé

300 gram fryst oxfilé, i bit, putsad
0,5 dl pinjenötter
0,5 dl parmesanost, grovriven
4 kronärtskockshjärtan, i bitar
1 msk schalottenlök, finhackad
10 basilikablåd, strimlade
2 msk olivolja
2 msk tryffelolja
rucola
flingsalt, svartpeppar

Putsa köttet rent från hinnor och fett. Rulla in det i plastfilm och frys in. Rosta pinjenötterna i torr panna tills de har fin gyllenbrun färg. Låt filén tina något i rumstemperatur och skiva den ytterst tunt (använd skärmaskin). Rada skivorna på 4 tallrikar. Salta och peppra.

Blanda kronärtskockorna med schalottenlök, olivolja och basilika. Smaka av med salt och peppar. Lägg kronärtskockorna i mitten på tallriken. Ringla över tryffeloljan. Strö på parmesanost och pinjenötter och toppa med några blad rucola.

Till detta serveras bröd och vin. (ht)

VI LACKAR
allt från köks-
luckor till bilar

LACKCENTER

Fabriksgatan 4, tel. 13 560

FÖRBERED DIG!
Montera en SolarVenti

- var förbered när vårsolen börjar värma

SolarVenti®

Ta hand om fukten och den dåliga lukten i ditt sommarhus, friggebod, garage, källare mm.

- o På köpet får du värmen - GRATIS!
- o Underhållsfri, gratis i drift - SOLEN FIXAR ALLT.

Nyhet

**MITSUBISHI
ELECTRIC**
Värmepumpar

Jag har även Biolan-produkter för fritidshuset eller villan

Ring eller maila och fråga om pris och information

Jerker's
Fastighetsservice
- när det gäller bra service!

Tel: +358 18 50181 | Mob: +358 400 887075
jerkersfastighetsservice@aland.net | www.jfs.ax

www.rafaels.ax

GRUS – BETONG – ASFALT

**Tidigarelägg våren,
förläng sommaren ...**

Santex®
Uterum

... med ett inglasat uterum

Beställ vår nya broschyr!
Läs mer på www.santex.se
Försäljning: BJARNE LEVLIN

LKF-Invest Ab

Matrosgratan 2, tel 018-21 758, fax 018-21 739
GSM 0457 595 7860 • lkf@aland.net • www.santex.se

Sänk dina värmekostnader!

**Regulator för
värmekrets RVA36.531**

- Passar till de flesta shuntventiler
- för att få jämnare rumsvärme

SERVICEPUNKTEN
Norrbölev. 3, tel. 22 011, fax 22 012

**GETA BETONG
PRODUKTER**

TILLVERKAR:

- Betongringar • Dräneringsrör
- Slutna system i betong för egnahem och fritidshus
- Två- och trekammersystem • Flytpontoner m.m.

För mer information ring 49 783 eller 0457 342 1784

Grävning utföres...

- Husgrunder
- Husdränering
- Avloppsanläggningar
- Säljer sållad matjord
- Tomtplanering
- Dikning o. vägar

**FIRMA
BO'S GRÄV**
Tel 040 587 4770

Minnen från snickeribranschen

Snabbare. Skruvmejsels utveckling är ett typiskt exempel på där arbetet numera går snabbare.
Foto: STEFAN ÖHBERG

Utvecklingen går mot att allt skall gå snabbare.
– Tiden var inte lika dyrbar då, säger **Göran Johansson** på Sagulins snickeri. Förut tillverkades vanliga standardmodeller på snickeri, nu görs bara specialbeställningar. Kunderna är både byggfirmor och privatpersoner, men Sagulins snickeri tillverkar mer arkitekttridade grejer i dag än tidigare.
Också byggbranschen använder sig allt mer av halvfabrikat.
– Förut måste vi limma och pressa ihop ribbor själv, men i dag finns färdiga skivor. Det gör förstås jobbet enklare, säger Göran Johansson. (ke)

Fondvågat. Typiskt 2000-tal var en fondvägg, gärna i galnare mönster, medan övriga väggar var vita.

Cappucinoväggar och lantkök

Fondväggarna kom än en gång och skulle gärna fånga upp en färg i rummet i övrigt. Grafiska mönster i vitt och svart blev mycket populärt, överlag var vitt en dominerande färg, liksom som för många nya färger som cappucino, sand och choklad.

Tapeterna kostade en hel del, å andra sidan var intresset för att göra om hemma stort. **Carola Boman** på museibyrån jämför med 1950-talet då ett hus kunde ha många lager tapeter vilket tyder på att tapeterna var billiga.

En retrotrend med rötter i 1960- och 1970-talet finns parallellt med det nya.

Allt i hemmet skriver om 2000-talet att trängseln i tidningshyllorna var stor, och det verkar finnas plats för hur många inredningsmagasin som helst. Det är högkonjunktur, räntorna är låga och många använder pengarna som blir över till att bygga om i kök och badrum.

Två trender är tydliga: vita eller vaniljgula lantkök eller stramare kök i ek eller mörka träslag. Och vitvarorna borde byta namn till rostfri-varor. Allt i hemmet nämner också trender som stora kök, hemmaspa istället för badrum och homestajling när lägenheten skulle säljas. (ke)

STADSARKITEKTEN BERÄTTAR

Sirkka Wegelius

2000-talets Mariehamn

Egnahemstomterna blev mindre och tätare, ett visst ekologiskt och ekonomiskt tän-

kande börjar synas.

Lotsberget är ett typiskt område, man vill att det skall vara urbant, samtidigt

som man vill vara effektiv och ha nära till naturen. (ke)

ETT STÄDAT BYGGE SPARAR TID, OCH TID ÄR PENGAR!

Vi tar hand om ditt avfall och förser dig med lämplig behållare före, under och efter byggtiden

1 m³
Storsäck

5 m³
Container

12-17 m³
Flak

VI HAR ÄVEN BILAR OCH TEKNIK FÖR:

- Slamsugning
- Spolning
- Filmning av rör
- Torrsugning av t.ex. isolering (spån, sand m.m.)
- Oljetanksrengöring och besiktning (även bortkapning)

Skogshyddsvägen 11 • Tel: +358 18 27580 • www.renhallningen.ax

NYHET! vitvaror nu hos oss!

SAMSUNG

TVÄTTMASKIN WF804ASV

- 8 kg tvättkapacitet
- Diamond drum
- Centrifugering 1400 varv/min
- Energiklass AAA
- Elektronisk LED-display
- Snabbprogram 28 minuter
- Fördrojd starttid upp till 24 timmar
- Fuzzy Logic

579€

699€

FRYSSKÅP RZ80EFSW1

- Energi A+
- 277 liter
- No frost
- LED-display
- Ice twist maker
- LED-toppbelysning
- Höjd 180cm

KYLSKÅP RR82EFSW1

- Energi A+
- 350 liter
- LED-display
- Multiflow-teknologi
- LED-innerbelysning
- Höjd 180cm

expert

WELANDER
www.expert.fi

Ålandsvägen 16. Tel 14 400. Vardagar 9-17.30, lördagar 10-14

Hållbarhet får större efterfrågan

Media påverkar långt hur framtiden inom byggbranschen ser ut. Det menar målaren Patrik Landell.

–Det är klart att det som lyfts fram i media också får genomslag ute på fältet. Just nu är det miljön som är central och efterfrågan blir större på hållbarhet.

För den medvetna finns miljömedvetna val inom alla sektorer. Till exempel kan man sätta lin eller mineralull mellan fönstren istället för skum.

–Vill man vara miljövänlig finns det material. Skum har den fördelen att det också limmar fast fönstret, än så länge väljer man mellan att vara miljömedveten eller lindrig och snabb.

Hållbara energikällor som solfångare, bergvärme och jordvärme blir allt mer efterfrågade.

–Privata vindkraftverk blir också billigare på marknaden. Det kommer nytt och branschen utvecklas hela tiden.

Som mode

Trender kommer och går, säger Patrik Landell och jämför det med mode.

–Men för varje svängning får vi bättre material.

Det senaste nu är till exempel en gipsskiva som håller i våtrum.

–Den är lite dyr men riktigt bra.

Pulpettak är det i dag som gäller och den trenden tror Patrik Landell fortsätter.

–Jag hoppas att vi inte får se platta tak igen. Däremot kommer gammalt allmoge mer och mer tillbaka. Det är roligt att fler vill spara gammalt hantverk.

Många tycker om gamla fönster.

Hållbarhet. Patrik Landell gläder sig över trenden då gamla hus bevaras. Arkivfoto: ERKKI SANTAMALA

–Det finns inget bättre virke än i de gamla fönstren. De går alltid att renovera, om man har tålamod och vill. Handblåsta glas är det vackraste som finns, men de är inte lämpliga i alla byggnader.

Det fuktiga klimatet går hårt åt mot husfasaderna.

–Med de varma vintrar som har varit flera år innan den här blir det fuktigt överallt. Varken inomhusluften eller fasaderna mår bra.

Trenden i dag är att delvis riva 60- och 70-tals husen och bevara de äldre.

–Gamla 30-tals hus finns lite här och där på landsbygden och har blivit populära igen. Det är roligt.

KARIN ERLANDSSON
karin.erlandsson@nyan.ax
tfn 528 467

Stadsarkitekten berättar

Sirkka Wegelius

Framtidens Mariehamn

Alltid i ekonomiskt sämre tider kommer diskussionen om ekologiskt och en mer hållbar livsstil. Den här gången känns diskussionen dock ha tagit skruv rejält eftersom allvaret också är ett annat. Behovet av parker och rekreationsområden växer och bostäderna byggs tätare.

Alla städer lever med risken att centrum avfolkas, men vi har det bättre än många andra småstäder. Hotet finns hela tiden, särskilt som köpcentrum

planeras på andra sidan stadsgränsen. Det betyder att alla utom de som inte är bilburna åker dit för att handla. Det är ett skräckscenario för stads kärnan. Därför är det mycket angeläget att satsa på centrum.

Sittkoffs borde utvecklas åt olika håll, och det finns också möjlighet till det i generalplanen. Men projekt i centrum försvåras av att markägandet är så splittrat. Det bästa skulle vara om ägarna kunde göra något enhetligt, typ Sittkoffs, tillsammans. (ke)

Framtiden inom snickeribranschen

Plasten har nått snickeriet. **Göran Johansson** visar en modell Sagulins snickeri tagit fram för sjukhusmiljö.

–Materialet är homogent, i övrigt är det som en pers-torpskiva.

Det plastiga materialet syns ofta just på sjukhus eller i snabbmatsrestauranger eftersom det är lätt att hålla rent.

–Men det här är inget som kommer att finnas i heminredning, säger Göran Johansson. (ke)

Göran Johansson med det nya materialet i plast som snickeriet börjat producera. Foto: STEFAN ÖHBERG

12 modeller som lagervara. Komplet leverans med tak, fönster och dörrar Säljs omonterade.

STUGOR OCH BODAR SOM LAGERVARA

www.luoman.fi

Mikkeli
Bottenyta: 9,0
Yttermått: 3,00x3,00
Maxhöjd: 2,45
Dörr: 1650x1750

2.700,-

Sommarhus
Bottenyta: 9,0
Yttermått: 3,00x3,00
Maxhöjd: 2,7
Dörr: 895x1820
Fönster: 3x1190x870
2x640x870

Sommarhus
2.350,-

Lillevilla 220
Bottenyta: 28,5
Terrass: 10,0
Yttermått: 5,00x7,70
Maxhöjd: 3,76
Dörr: 1700x1980
Fönster: 4x890x1190
1x640x640

Lillevilla 220
9.900,-

LV 20
Bottenyta: 9,0
Terrass: 4,5
Yttermått: 3,00x4,50
Maxhöjd: 2,67
Dörr: 895x1820
Fönster: 1x890x1190

LV 20
3.300,-

WC 1
825,-

WC 1
Bottenyta: 1,68
Yttermått: 1,20x1,40
Maxhöjd: 2,23
Dörr: 650x1776

Lillevilla 96
3.300,-

Lillevilla 96
Bottenyta: 15,30
Yttermått: 5,10x3,00
Maxhöjd: 3,25
Dörr: 895x1820
Fönster: 1x1190x870
1x640x870

BYGG VARUHUSET
BYGG • TRÄ • JÄRN • HEMINREDNING
KÖK • BADRUM • FÄRGER • VERKTYG

TFN 28 011, BUTIKEN 28 170, TRÄDGÅRD 28 162,
BYGGLAGRET 28 174 ÖPPET: VARD. 7-18,
TORS. 7-20, Bygglagret 7-18, LÖRD. 9-15

ÖPPET! VARDAGAR 7-18, TORSDAGAR 7-20, Bygglagret 7-18, LÖRDAGAR 9-15

STUGA INFÖR SOMMAREN

www.byggvaruhuset.ax

Ford FiestaVan: CO₂-utsläpp 98-133 g/km.

www.motorcompany.ax

Nya Ford Fiesta Van

- Den förmånliga, bränslesnåla och stiliga paketbilen

NYHET!

Detta är höga krav på en paketbil, men vi tror att vi uppfyller dem.

- Medelbränsleförbrukning från 3,7 l/100 km
- CO₂-utsläpp från 98 g/km
- Vinnare av Red Dot Design Award 2009
- Multifunktionellt lastutrymme på 1 m³
- Klassens bästa köregenskaper

Kom och bekanta dig med våra intressanta paketbilar

Pris fr. **13.950,91**
varav bilskatt 2.760,91

Bilen på bilden är extrautrustad

Nya Transit Connect Pris fr. **22.900,08 €***

CO₂-utsläpp 159-171 g/km

varav bilskatt 5.400,08 €

Hårt arbete – lätt fixat!

Nya Ranger XL SuperCab Pris fr. **28.654,67 €***

CO₂-utsläpp 255 g/km

varav bilskatt 5.754,67 €

Nu ännu tuffare

Nya Transit Econetic Pris fr. **27.989,31 €***

CO₂-utsläpp 189-300 g/km

varav bilskatt 3.909,31 €

Proffsens val

Topp-modeller med topp-utrustning

* 600 € för registrering och leverans tillkommer

MOTOR • COMPANY
BILHUSET I MARIEHAMN

Feel the difference

Bilförsäljningen öppen:
vardagar 9-17, lördagar 11-14

Västra utfarten, tel *5252
Tom Enestam 525 303
Tony Sommarström 525 309

RENOVERA?

Vi har allt du behöver!

Laminatgolv
Ek eller valnöt

14,90m²

8 mm, 2-stav

Valnöt

Ek

Ett parti snyggt och slitstarkt laminatgolv i ek eller valnöt.

Mosaik
Dream

16,50m²

10x10

Kakel
Capri mattvit

16,50m²

22x33,3

Boråstapet
Etage (Restparti)

NU 12,90

(Norm.pris
26,50,-)

ETAGE

ÅLANDS FÄRG & TAPETab

SKARPANSV. 28 TEL. 19 867 • VARDAGAR 08-17, LÖRDAGAR 09-13

Vision. Hus som producerar mer el än ägarna behöver och mer linoljefärg - det är en del av framtiden enligt formgivaren Eva-Jo Hancock. Arkivfoto: ERKKI SANTAMALA

Miljö, miljö och miljö.

Det är grundbulten i framtidens byggbransch enligt formgivaren Eva-Jo Hancock.

Redan nu fokuserar de stora byggaktörerna på att bygga hållbart, medan den privata sektorn är inte riktigt där än.

–Det kostar så mycket att privata aktörer än så länge sällan kan investera fullt ut på miljöneutrala hus, säger Eva-Jo Hancock.

För några år sedan lanserades passiva hus, det vill säga hus som inte förbrukar någon energi. Det kan förverkligas genom att bygga tätt och använda den energi som människor avger tillsammans med solenergi.

Nu har också aktiva hus lanserats; hus som skapar mer energi än det gör av med och där ägarna kan sälja el vidare.

–De kostar mer att bygga, men den kostnaden kan man få tillbaka på sikt eftersom driftkostnaderna är så pass mycket lägre, säger Eva-Jo Hancock.

Också fönster finns energisnålt utförande, och renoverar man ett gammalt hus kan man gott blanda mellan nytt och gammalt.

–Det yttre fönstret kan vara de gamla munblåsta, medan innerfönstret kan vara nytt. Då bevarar huset ändå sin gamla karaktär men släpper inte ut så mycket värme.

Det framtida husbyggandet låter avancerat, som att ägaren måste vara insatt för att bygga rätt och hållbart. Enligt Eva-Jo Hancock handlar det dock mest om att anlita rätt personer.

–Jobbet består ofta i att prata med kunniga konsulter. Det finns många specialister inom branschen och det behöver inte

AX-entreprenad

**"Firman
med oanad
kapacitet"**

- Matjordsförsäljning
- Dräneringar
- Husgrunder

KONTAKTA OSS FÖR OFFERT
– INGET JOBB ÄR FÖR STORT ELLER FÖR LITET!

- Vägbyggen
- Tomtplanering
- Rivningsarbeten

PB 118, 22101 Mariefhamn, tel 31 070
GSM Kristian 0457 34 34 071 • GSM Mark 0457 34 34 070

BOSCH
Invented for life

Miljövänlig uppvärmning med Bosch värmepumpar

Bosch värmepumpar är "Trygg värme från säker källa".

Vi erbjuder ett komplett sortiment av bergvärmepumpar, jordvärmepumpar, luftvärmepumpar, uteluftvärmepumpar (luft/vatten), frånluftvärmepumpar och tillbehör.

Bosch produkter gör livet enklare, säkrare, billigare och tryggare.

ARETEC

Owe 040 4821 559

Ring för kostnadsfri
rådgivning och offert.

Miljö är framtiden. Framtiden är miljö.

vara en stor investering att anlita dem.

Linoljereligion

Den trend som funnits i flera år, att många vill renovera med varsam hand och ta tillvara kulturarv, tror Eva-Jo Hancock inte är en övergående fluga utan något som är här för att stanna.

–Linoljefärgen försvinner inte! För många har det nästan blivit en religion att få exakt rätt kulör på köksdörrarna.

Eva-Jo Hancock tycker det är roligt att man numera vill ta tillvara och bevara. Skräckexemplet är 1970-talet då allt gammalt skulle rivas och ersättas. Men hon påpekar också att mycket kunde göras enklare för dem som vill bygga och bevara på samma gång.

–Det kunde till exempel finnas en portal för kulturarvskunnande. Det finns så många därute som vet hur man skall ta tillvara för flera generationer framåt. 1970-talets slit- och släng-tänk har blivit omodernt, nu vill man utgå från det som finns. Den trenden ser vi nog i framtiden också.

Framtidens husbyggande innebär också ett större ansvarstagande för den rent geografiska miljön, menar Eva-Jo Hancock.

–I Sverige i dag finns 300.000 bostäder som är felplacerade och som ligger för nära vattnet. Jag hoppas att man i framtiden jobbar med mer kunskap för att slippa fuktskador då det kommer till havsnära boende.

Den sociala miljön är ytterligare ett delikat kapitel för

framtidens arkitekter och byggherrar. Å ena sidan skall städer vara hållbara, å andra sidan krävs en förtätning för att fler skall rymmas.

Utmaningar

Utmaningarna är större nu, än för några decennium sedan då miljötänkandet inte fanns.

–Men vi har också tillgång till mer teknik nu än då. I dagarna lanseras ett fönster som släpper in och ut 50 procent kyla och värme. Här vill vi hålla husen varma, men globalt sett vill man kyla ner husen. Utmaningen är visserligen stor i framtiden, men medvetandet är större och vi har fler redskap att använda.

Färg och form i framtiden då?

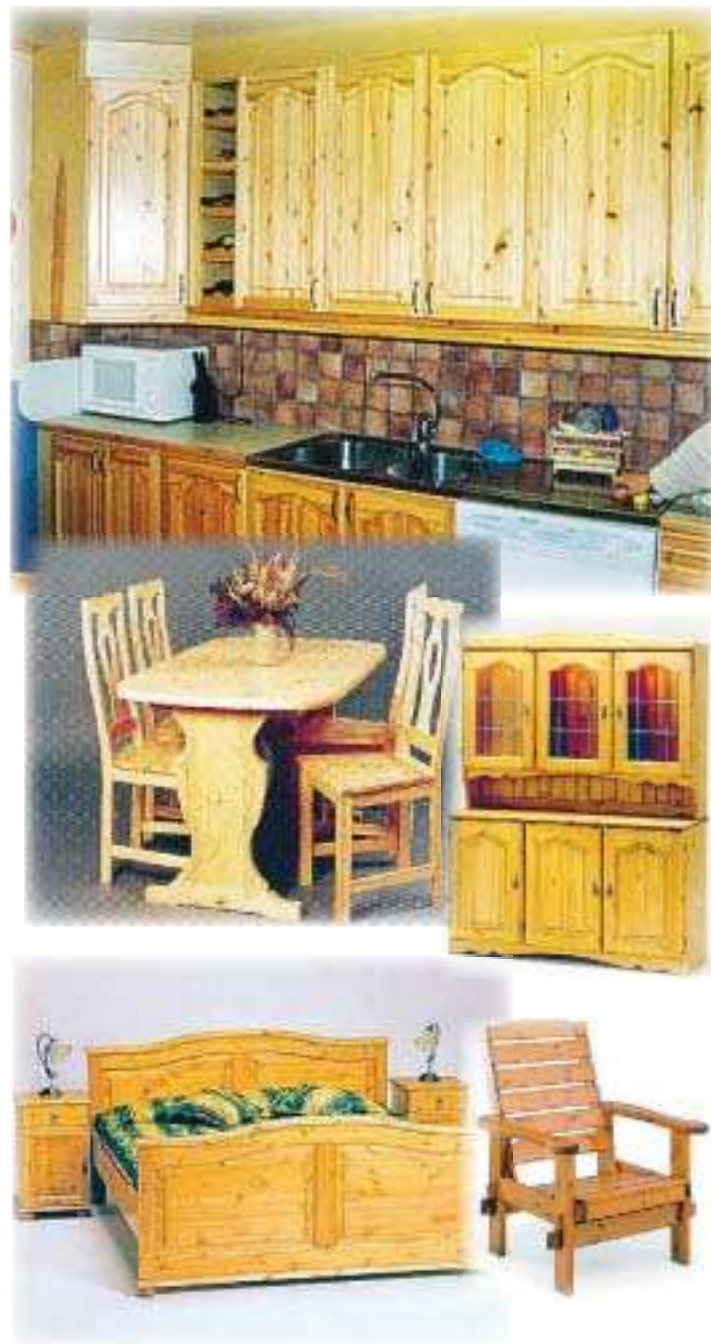
Ja, precis som i modet syns en mix i inredning.

– Vitt är på tillbakagång och istället skall mycket personlighet och självständighet synas i inredningen. De trender som kommer, det där som alla måste ha, blir färre och kortare.

Eva-Jo Hancock, uppväxt i ett 70-tals hus, ryser lite när hon presenterar materialet som nu presenteras som retromodernt på möbelmässan.

– Furu.

KARIN ERLANDSSON
karin.erlandsson@nyan.ax
tfn 528 467

ballingslov.se

PORSLINSPAKET UTAN EXTRA KOSTNAD!

Just nu har vi på Ballingslöv härliga glädjeveckor! Köper du kök mellan 15/2–31/3 får du just nu ett härligt porslin, glas- och bestickset från iittala utan extra kostnad (värde 750 €)*. Välkommen!

* Erbjudandet kan inte kombineras och gäller vid köp av kök för minst 7000 €

Ballingslöv® | Mariehamn

Firma Per Emretsson | Vikingagränd 1b | Tele: 13720
Öppettider: Mån–fre 8.30–17 | Lunchstängt 11.00–12.00

- ☐ Nytt kök
- ☐ Nya luckor. Gratis hembesök, ex. fanerad ek lucka Onyx/slät fr 55€/st
- ☐ Nya bänkskivor
- ☐ Ny köksfläkt
- ☐ Nya vitvaror
- ☐ Ny diskbänk
- ☐ Skjutdörrar för garderober/ dressroom
- ☐ Montering

Kvalitetslösningar i köksmiljö - kvalitet lönar sig!

Hjälp med planering, ritningar, offert 50-100€
För mer inspiration och information www.staffas.ax

STAFFAS

Finns hos Colorama i Möckelö,
tel. 23 984 el. 0400 539 510
www.staffas.ax

Snart är våren här!

GARDINMETERVARA
156 cm bred
Finns i 3 färger
12,95/m

FUSKHISSKAPPA
40 cm hög
15,90

GARDINMETERVARA
140 cm
Vit med rosor, Turkos med rosor
12,50/m

PANELGARDIN
2-pack 45x245 cm
Finns 3 färger och även som metervara
26,95 par

Kom in och se vårens nya tyger.

TYGER & sånt

TORGGATAN 4 • TEL 23 360 www.tyger.ax
Öppet: mån-tor 9-20, fredagar 9-18, lördagar 10-15